

Ігор Козлик

Поетичні інтерпретації - 3

ІГОР КОЗЛИК

ПОЕТИЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ – 3

Івано-Франківськ
СИМФОНІЯ ФОРТЕ
2025

УДК 82-1(082)=030.161.1=161.2“XIX”
К 59

Козлик Ігор
К 59 Поетичні інтерпретації – 3 / оригінальні
тексти, переклади, вступ. статті, примітки. –
Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2025. –
108 с.

ISBN 978-966-286-252-2

У збірку входять українські переклади поезій
і пісенних текстів зарубіжних авторів ХХ століття
Луї Амада, Леонарда Коена, Паоло Конте, Осипа Ман-
дельштама Бориса Пастернака, Люка Пламодона,
Геннадія Шпалікова та ін.

Для вузького кола любителів мистецтва поезії.

УДК 82-1(082)=030.161.1=161.2“XIX”

ISBN 978-966-286-252-2

Поетичні інтерпретації-3 (Від автора)

Причина появи третьої збірки моїх перекладів з наскрізною назвою «Поетичні інтерпретації» дуже проста: маючи необережність долучитися якось до цікавої гри, потім не можеш з неї вибратися.

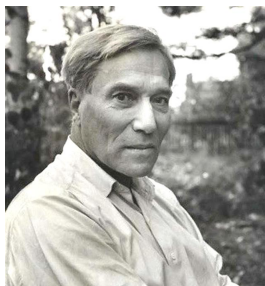
На цей раз на папір в україномовному вигляді попросилися здебільшого тексти тих ліричних пісень популярних і водночас видатних зарубіжних артистів, які я регулярно слухаю, а деякі з них (скажімо, з творчої спадщини французького шансоньє Жільбера Беко) супроводжують мене все моє свідоме життя. Ці пісенні твори настільки увійшли в мій внутрішній світ, що таки вирвалися в автентичний національний культурний простір мого власного повсякденного існування у його ж таки – українському – мовному вигляді, і зробили це не без надії органічно прижитися в цьому новому для себе культурному середовищі.

Збірка «Поетичні інтерпретації-3» базується на тій же ключовій zasadі, що і її попередниця 1996 і 2020 років – ідеї про ігрове походження як самої поезії, так і поетичного перекладу. Саме тому, незважаючи на ступінь переспівності в українськомовній версії іншомовного тексту, в збірці поряд з перекладом поданий і оригінальний варіант твору. Це потрібно для того, щоб читач побачив, яка відбувається гра з оригіналом у процесі народження його іншомовної версії як самостійної мистецької одиниці, і взяв участь у цій грі як її повноправний учасник, адже, як відомо, будь-який

мистецький твір народжується і функціонує лише в процесі його сприймання читачем, через що співавтор-читач урівнений за своєю роллю і значенням з власне автором-митцем.

«Поетичні інтерпретації-3» складаються з трьох розділів, кожен з яких має свою тематичну домінанту: у першому – це мистецтво і доля митця, у другому – людське життя, у третьому – фатальна проминальність усього. *Post scriptum* повертає читача до сьогодення, в умовах якого створювалася збірка і яке неминуче кидає на неї свій відблиск. Як і в попередніх виданнях серії, текстам передують вступні зауваги про їхніх авторів, а в «Примітках» подано необхідні для сприймання представлених текстів коментарі.

I

Борис Леонідович Пастернак (1890–1960) – російський поет, прозаїк, перекладач. Лауреат Нобелівської премії з літератури за 1958 «за значні досягнення в сучасній ліричній поезії, а також за продовження традицій великого російського епічного роману» (кандидатуру Б. Пастернака висунув Альбер Камю (1913–1960) – французький романіст, філософ, публіцист, один із лідерів філософсько-мистецького напрямку абсурдизму, лауреат Нобелівської премії з літератури за 1957 рік).

Як творець пейзажної та філософської лірики, зробив значний внесок у світову поезію XX ст.

Народився у відомій творчій єврейській родині в Москві 29 січня (за юліанським календарем, 10 лютого за григоріанським календарем¹) 1890 року. Його батько, Леонід Осипо-

¹ **Григоріанський календар** – календар, запроваджений 4 жовтня 1582 Папою Римським Григорієм XIII (пантіфікат 13 травня 1572 – 10 квітня 1585) і нині ухвалений у світі як міжнародний стандарт. Григоріанський кален-

вич (Аврум Іцхок-Лейб) Пастернак (1862, Одеса, Україна, Російська імперія – 1945, Оксфорд, Великобританія), художник і графік, був академіком Імператорської Петербурзької академії мистецтв, а мати – піаністка Розалія Ізидорівна Пастернак (дівоче прізвище Кауфман, 1868–1939). Їхній будинок був відкритий для таких гостей, як композитори Сергій Рахманінов (1873, Російська імперія – 1943, США), Олександр Скрейбін (1872, Москва – 1915, Москва), австрійський поет-модерніст Райнер Марія Рільке (1875–1926), російський письменник Лев Толстой (1828–1910). Натхнений О. Скрейбіним, Пастернак навіть вступив до Московської консерваторії, але 1910 року раптово залишив свої музичні амбіції. Згодом під керівництвом німецького філософа-ідеаліста, глави Марбурзької школи неокантіанства професора Германа Коена (1842–1918) вивчав філософію у Марбурзькому університеті (Німеччина).

В автобіографічній книзі «Охоронна грамота» (1930) Б. Пастернак писав: «Мистецтво – це запис зміщення реальності, яке здійснює почуття» – індивідуальне почуття конкретної особистості. В поезії для Б. Пастернака завжди важили загострена вразливість і добросовісність митця в передачі реального буття, яке, як і жива людська особистість, завжди цілісне й неповторне, і ці риси, будучи властивими справжньому мистецтву, оприявлені в творчості письменників – англійця Вільяма Шекспіра

дар розроблено на заміну юліанського календаря, введеного за ініціативи консула Юлія Цезаря (12/13 липня 100 до н.е. – 15 березня 44 до н.е.) едиктом (нормативним актом, указом, декретом) 1 січня 45 до н.е.

(1564–1616), росіян Михайла Лермонтова (1814–1841), Лева Толстого, француза Поля Верлена (1844–1896) – чи композитора й піаніста поляка Фридерика Шопена (1810–1849).

У листі до балкарського поета Кайсина Кулієва (1917–1985) від 25 листопада 1948 року Б. Пастернак так викладає свої погляди на долю людини і покликання таланта: «Вражає те, що вроджений талант є дитячою моделлю всесвіту, закладеною змалку в ваше серце, шкільним посібником для осягнення світу зсередини з його кращої і найбільш вражаючої сторони. Талант учить честі й безстрашності, бо він відкриває, як казково багато привносить честь в загальнодраматичний задум існування. Обдарована людина знає, як багато виграє життя при повному й правильному висвітленні і як програє в напівтемряві. Особиста зацікавленість спонукає її бути гордою і прагнути правди. Ця вигідна й щаслива позиція в житті може бути і трагедією, це другорядне».

Б. Пастернак у своїй естетичних оцінках і тлумаченнях завжди пристрасний, аж до парадоксальності. Звідси – глибинна оригінальність його художньої натури, в якій поєднуються смак до традицій світового мистецтва з духом зухвалого новаторства.

Творчості Б. Пастернака впродовж 1917–1960-го років властива органічна єдність, яка ґрунтується на цілісності провідних ідейно-стильових тенденцій. Після книги «Сестра моя – життя» (рос. «Сестра моя – жизнь», 1922), яка утвердила життєве й естетичне кредо поета, Б. Пастернак, природно, змінювався, але ці зміни не порушували базових засад його ліричної творчості. Інакше кажучи, поет упро-

довж усього свого творчого життя розвивав те, що склалося у книзі «Сестра моя – життя», яка прозвучала як його першовідкриття.

У творчості Б. Пастернака переважало сприймання життя з погляду «вічних» категорій добра, любові, вселюдської справедливості.

АКТРИСА

Анастасии Платоновне Зуевой

Прошу простить. Я сожалею.
Я не смогу. Я не приду.
Но мысленно – на юбилее,
В оставленном седьмом ряду.

Стою и радуюсь, и плачу,
И подходящих слов ищу,
Кричу любые наудачу,
И без конца рукоплещу.

Смягчается времён суровость,
Теряют новизну слова.
Талант – единственная новость,
Которая всегда нова.

Меняются репертуары,
Стареет жизни ералаш.
Нельзя привыкнуть только к дару
Когда он так велик, как Ваш.

Он опрокинул все расчёты
И молодеет с каждым днём.
Есть сверхъестественное что-то
И что-то коловское в нём.

Для Вас в мечтах писал Островский
И Вас предвосхищал в ролях,
Для Вас воздвиг свой мир московский
Доносиц, приживалок, свах.

Движеньем кисти и предплечья,
Ужимкой, речью нараспев
Воскрешено Замоскворечье
Святых и грешниц, старых дев.

АКТРИСА

Анастасії Платонівні Зуєвій

Прошу пробачити. Шкода́ мені.
Не зможу я. Я не прийду.
Та подумки – на ювілеї,
В залишеному сьомому ряду.

Стою, радію я, і плачу,
Шукаю необхідних слів,
І будь-які кричу навдачу,
Які лише дібрать зумів.

Часів суворість все ж спада́,
Втрачають новизну слова.
Талант – єдина новина́,
Яка завжди-завжди нова.

Міняються репертуари,
Життя старіє ералаш.
Не звикнути лише до дару
Такої величі, як Ваш.

Знецінено усі прийоми,
І свіжість в нім, як в молодім.
Щось надприродне є у ньому,
І щось чарівне є у нім.

Для Вас писав в думках Островський
І Вас провидів у ролях,
Для Вас створив свій світ московський
Донощиць і нахлібниць, свах.

У русі кисті й передпліччя,
У жесті й слові, що як спів,
Воскресло все Замоскворіччя
Святих і грішниць, старих дів.

Вы – подлинность, Вы – обаянье,
Вы вдохновение само.
Об этом всё на расстоянии
Пусть скажет Вам моё письмо.

22 февраля 1957

Ви – істинність, сама чарівність,
Натхнення чисте, справжній хист.
На відстані, крізь цю роздільність,
Хай скаже Вам про це мій лист.

ГУРИЙ СИНИЧКИН (ПОЁТ):

Запах грима и призрачный воздух кулис,
Декораций картонный уют...
Но для старых актеров и старых актрис
Настоящая жизнь только тут!
Говорят, что сюда мы приходим играть.
Но до истинной смерти своей
Нам приходится тысячи раз умирать
На глазах потрясенных людей!
Разве это игра, если зрительный зал
За тобою следит не дыша?!
Ты живешь для людей, ты себя им отдал,
С ними сердце твое и душа.
Запах грима, и призрачный воздух кулис,
Декораций картонный уют...
Но бессмертье актеров и счастье актрис -
Вся их жизнь только тут! Только тут!

ПІСНЯ ГУРІЯ СИНІЧКІНА З ВОДЕВІЛЮ
В. ДИХОВНИЧНОГО, М. СЛОБОДСЬКОГО,
В. МАССА ТА М. ЧЕРВІНСЬКОГО
«ГУРІЙ ЛЬВОВИЧ СИНІЧКІН»

Запах гриму й примарний лаштунків навис,
І царство картонних споруд...
Та для справжніх акторів і справжніх актрис
Достеменне життя тільки тут!
Кажуть, сюди ми приходим лиш грати.
Та до справжнього часу смертей
Нам доводиться безліч разів помирати
На очах в небайдужих людей.
Тож хіба оце гра, як глядач без забав
Пильно стежить за вами. Й втіша,
Ти живеш для людей, ти себе їм віддав,
З ними серце твоє і душа.
Запах гриму й примарний лаштунків навис,
І царство картонних споруд...
Та безсмертя акторів і щастя актрис –
Все життя їхнє тут! Тільки тут!

II

Паоло Конте (*итал.* Paolo Conte, нар. 1937) – італійським співак, піаніст і композитор. Лауреат Премії Лібрекс-Ґуггенгейм Еудженіо Монтале (Premio Librex-Guggenheim Eugenio Montale, 1991) – найвищої нагороди в номінації «вірші для музики». Кавалер італійського ордену Великого хреста (Cavaliere di Gran Croce Ordine al Merito della Repubblica Italiana, 1999), французького ордену Мистецтв і літератури (*фр.* L'Ordre des Arts et des Lettres, 2001). У 2003 році отримує почесний диплом одного з найстаріших університетів Італії – Університету Мачерати (*итал.* Università degli Studi di Macerata, UNIMC).

Народився в м. Асті (регіон П'ємонт, Італія) 6 січня 1937 року. Його батьки були затятими шанувальниками джазу, тому Паоло та його молодший брат Джорджіо провели роки становлення, слухаючи багато раних записів джазу та блюзу.

Після отримання юридичного ступеня в державному Університеті Парми (*итал.* Università degli Studi di Parma, UNIPR) П. Конте почав працювати помічником адвоката разом зі

своїм батьком, паралельно займаючись музикою. Він навчився грати на гітарі, тромбоні, вібрафоні та фортепіано, разом зі своїм братом створив джазовий оркестр.

Майстерність Конте у створенні музики та оригінальних аранжувань була відзначена італійським музичним продюсером, композитором і аранжувальником Лілі Греко (псевдонім Італо Нікола Греко, 1934–2012), який познайомив Конте з ліриком і автором текстів Віто Паллавічіні (1924–2007), і вони обоє почали писати пісні для популярних італійських співаків. У другій половині 1960-х років публіка вперше почула у виконанні Адріано Челентано (нар. 1938) пісні «La coppia più bella del mondo» і «Azzurro» (1968), Катерини Казеллі (нар. 1946) «Insieme a te non ci sto più» (1968), Фаустіно (Фаусто) Леалі (нар. 1944) «Deborah» («Non importa se», 1968) та Вінченцо «Енцо» Янначчі (1935–2013) «Messico e nuvole» (1970), Патті Право (нар. 1948) «Tripoli'69», Бруно Лауці (1937–2006) «Genova per noi» та «Onda su onda» та ін.

Сольну кар'єру митця започаткував альбом 1974 року під назвою «Paolo Conte».

Після появи 1987 року подвійного альбому з 28-ми композицій (1-й диск називається «Aguaplano», 2-й – «Jimmy Ballando») почалася серія тривалих закордонних турне (Франція, Голландія, Німеччина, Бельгія, Австрія, Греція, Іспанія, США).

Перша справжня антологія творчості П. Конте побачила світ 1996 року, коли в Європі випустили його альбом з 20-ти пісень під назвою «The best of Paolo Conte». Крім композицій, які увійшли в історію італійської пісні (від «Azzurro», «Bartali» і «Genova per noi» до

«Boogie» і «Via con me»), виконаних у відомому стилі Contian, тут були вміщені й улюблені пісні автора – від «Colleghi neglecti» до «Max» і «Gong oh».

Дискографія митця сьогодні налічує понад 30-ть альбомів.

Мелодійні та романтичні пісенні композиції П. Конте, поєднуючи звучання італійської і середземноморської музики та джазових елементів (американським джазом почав займатися ще з дитинства), асоціюються з південноамериканськими ритмами та з франкомовними виконавцями на зразок бельгійця Жака Бреля (1929–1978) і француза Жоржа Брассенса (1921–1981), а також пов'язані з його власною, часто сповненою меланхолійності, лірикою.

SOTTO LE STELLE DEL JAZZ

Da-da da-da da-da da
Da-da-da-da da da da-du-da
Here now here me jazz
I whisper: «I love you»,
I whisper: «I love you».

Certi capivano il jazz,
l'argenteria spariva...
Ladri di stelle e di jazz –
cos eravamo noi,
cos eravamo noi.

Pochi capivano il jazz,
troppe cravatte sbagliate
ragazzi-scimmia del jazz...
Cos eravamo noi,
cos eravamo noi.

Sotto le stelle del jazz,
ma quanta notte passata!
Marisa, svegliami, abbracciami!
è stato un sogno fortissimo!

Le donne odiavano il jazz,
«non si capisce il motivo».
Dab dab dub da-da
dab di da di da
du da da-da-da
da da da-da-da-da da da da

Sotto le stelle del jazz
un uomo-scimmia cammin,
o forse balla, chiss?
Du da-du da-du da
du da-du da-du da

ПІД ЗІРКАМИ ДЖАЗУ

Да-да да-да да-да да
да-да-да-да да да да-ду-да
Here now here me jazz
I whisper: «I love you»,
I whisper: «I love you».

Окремі люди розуміли джаз,
столовий срібний посуд зник...
Зоряні злодії та джаз –
такими були ми,
такими були ми.

Насправді мало розуміли джаз,
не ті вбачали в нім зв'язки
хлопці, що мавпували джаз...
Такими були ми,
такими були ми.

Над нами срібна зірка джаз,
скільки ночей я їй віддав!
Марізо, розбуди і обійми мене!
Яка ж потужна мрія ця!

Жінки не дуже люблять джаз:
«ніяк не розпізнать мотив».
Даб даб даб да-да
даб ді да ді да
ду да да-да-да,
да да да-да-да-да да да да

Над нами срібна зірка джаз,
мужчина тут мавпує крок,
а, може, може, він танцює так?
Ду да-ду да-ду да
ду да-ду да-ду да

Duemila enigmi nel jazz –
non si capisce il motivo
nel tempo fatto di attimi
e settimane enigmistiche

Sotto la luna del jazz
da-da di-da da-da di da-du-da
Here now here me jazz
I whisper: «I love you»,
I whisper: «I love you».

Yes, of...

Загадок безліч має джаз –
ніяк не розпізнати мотив.
У вирі часу, де минають
чарівні миті, тижні, дні

Над нами срібний місяць джаз
да-да ді-да да-да ді да-ду-да
Here now here me jazz
I whisper: «I love you»,
I whisper: «I love you».

Yes, of course.

L'ORCHESTRINA

Ride la stella Aldebaran,
ride e fa: to be, to be, to be or not to be.
Ride la stella, ride e fa:
trallalà, to be, to be, to be or not to be.

E suona, suona l'orchestrina
un motivetto da ballare,
hanno la faccia malandrina,
ma sono stanchi di suonare, suonare.

Si sta spogliando un'odalisca,
è già da un'ora che lo fa,
esasperante il suo languore:
aiuto, l'orchestrina del mio cuor!

Ride la stella Aldebaran,
ride e fa: to be, to be, to be or not to be.
Ride la stella, ride e fa:
trallalà, to be, to be, to be or not to be.

Ah, l'odalisca adesso è nuda
e muove i fianchi in qua e in là,
fuori le palme e il vento suda
aria di pioggia e di infelicità.

Arriva un tipo di Milano,
tutto nottambulo languor,
mette la mancia sopra il piano
e chiede che si suoni ancora, ancor.

Si, suona ancora orchestrina,
che poi vedrai che se ne andrà,
suonate «bella Madunina»,
forza orchestrina del mio cuor!

ОРКЕСТР

Сміється зірка Альдебаран,
весело йде: to be, to be, to be or not to be.
І робить так: тра-ля-ля-ля
Тра-ля-ля, to be, to be, to be or not to be.

Звуки мелодії лунають,
і кличуть, кличуть танцювать,
музи́ки, хоч втомились, грають,
і гратимуть, бо мають грать, мають грать.

Скидає одяг одаліска,
і вже годину робить так,
шаленство, хоч біжи,
я вже не можу: оркестре серця, поможи!

Сміється зірка Альдебаран,
весело йде: to be, to be, to be or not to be.
І робить так: тра-ля-ля-ля
Тра-ля-ля, to be, to be, to be or not to be.

Ах, одаліска тепер гола,
і стегнами – туди-сюди,
вітер спітнів, пальми довкола,
йде до дощу і до біди.

А ось і хлопець із Мілана,
Цю ніч йому уже не спать,
підходить він до фортепіано
і просить знову-знову грать.

Оркестр далі гра, таїна
цієї ночі зникне все ж,
це гра «прекрасна Мадуніна»,
і серце оркеструє теж!

Ride la stella Aldebaran,
ride e fa: to be, to be, to be or not to be.
Ride la stella, ride e fa:
trallalà, to be, to be, to be or not to be.

Ma prima ancora che finisca,
altro pensiero ha da pensare,
c'è da portare l'odalisca
a fare quattro passi in riva al mare.

Lo vuol vedere mentre albeggia,
esasperante è il suo languor
nel buio che ci ho una scorreggia:
ah, ah brava orchestrina del mio cuor!

Сміється зірка Альдебаран,
весело йде: to be, to be, to be or not to be.
І робить так: тра-ля-ля-ля
Тра-ля-ля, to be, to be, to be or not to be.

Та поки не прийшла фініта,
У нього думка є така,
разом із ним хай одаліска
пройдеться берегом сама, одна.

Зустріне з нею він світанок,
його дратує млявість тьми,
та зняв напругу пук під ранок:
ах, мого серця оркестровка гри!

VIA CON ME

Via, via, vieni via di qui,
niente più ti lega a questi luoghi,
neanche questi fiori azzuri...
Via, via, neanche questo tempo grigio
pieno di musiche
e di uomini che ti son piaciuti.

It's wonderful, it's wonderful, it's wonderful,
good luck my baby,
it's wonderful, it's wonderful, it's wonderful,
I dream of you...

Chips chips
da-di du-di-du
ci-bum ci-bum-bum
da-di du-di-du
ci-bum ci-bum-bum
da-di du-di-du

Via, via, vieni via con me,
entra in questo amore buio,
non perderti per niente al mondo...
Via, via, non perderti per niente al mondo
lo spettacolo d'arte varia
di uno innamorato di te.

It's wonderful, it's wonderful, it's wonderful,
good luck my baby,
it's wonderful, it's wonderful, it's wonderful,
I dream of you...

Chips chips chips
da-di du-di-du
ci-bum ci-bum-bum
da-di du-di-du
ci-bum ci-bum-bum
da-di du-di-du

ІДИ ЗІ МНОЮ

Йдем, ходімо, ходімо звідси,
ці чужі місця покинем
і голубі ці квіти...
Геть ходімо, покинем усю цю сірість
Сповнену музичних звуків,
І чоловіків цих зваби.

Чудово це, чудово це, it's wonderful,
good luck my baby,
чудово це, чудово це, it's wonderful,
I dream of you...

Чіпс чіпс
да-ді ду-ді-ду
чі-бум чі-бум-бум
да-ді ду-ді-ду
чі-бум чі-бум-бум
да-ді ду-ді-ду

Йдем, ходімо, піди зі мною,
в темне увійди кохання,
і не розгубись нізащо...
Геть ходімо, і не розгубись нізащо,
ще триває шоу того,
хто тебе, тебе кохає.

Чудово це, чудово це, it's wonderful,
good luck my baby,
чудово це, чудово це, it's wonderful,
I dream of you...

Чіпс чіпс чіпс
да-ді ду-ді-ду
чі-бум чі-бум-бум
да-ді ду-ді-ду
чі-бум чі-бум-бум
да-ді ду-ді-ду

Via, via, vieni via con me,
entra in questo amore buio
pieno di uomini...

Via, entra e fatti un bagno caldo
c'è un accappatoio azzurro,
fuori piove, è un mondo freddo...

It's wonderful, it's wonderful, it's wonderful,
good luck my baby,
it's wonderful, it's wonderful, it's wonderful,
I dream of you...

Chips chips chips
da-di du-di-du
ci-bum ci-bum-bum
da-di du-di-du
ci-bum ci-bum-bum
da-di du-di-du

Йдем, ходімо, ходім зі мною,
в темне увійди кохання,
де чоловіків багато...
Йдем, прийми ось оцю ванну теплу,
маєш ось халат блакитний,
а на дворі дощ і вітер...

Чудово це, чудово це, it's wonderful,
good luck my baby,
чудово це, чудово це, it's wonderful,
I dream of you...

Чіпс чіпс чіпс
да-ді ду-ді-ду
чі-бум чі-бум-бум
да-ді ду-ді-ду
чі-бум чі-бум-бум
да-ді ду-ді-ду

SNOB

Perché adesso
Tu parli così?
Stai arrotando tutte le erre
Forse tu pensi che
Tutto sembri più nobile,
Nobile Snob

Forse, forse tu
Una simpatia
Hai per qualcuno dai tre cognomi
Sangue blu, forse un quarto
E modi molto affabili
Modi da snob

Noi di provincia siamo così
Le cose che mangiamo
Sono sostanziose come le cose
E tra di noi diciamo
Noi provinciali siamo così
Le cose che cantiamo
E van ben per i soldati e i muli
Forse siamo noi così

Ci ho provato anche io
Curiosità
Ma strapazzavo tutte le erre
Dimmi se, dimmi se
Per amor tuo mi devo fare
Sta' figura

Ma stasera tu ceni con me
E non ti sembra un'ora sublime
C'è il caviale, c'è il paté
E uno champagne da favola
Favola snob

СНОБ

То чому тепер
Вже говориш так?
Промовляєш «-ер» по-панськи
Ніби тут, навкруги,
Шляхти світ, і панич,
І панич Сноб.

Може, може, ти
Вподобала собі
Когось із прізвищем шляхетським.
Голуба то кров? Чи тільки лиш на чверть?
І в манерах
Такий собі сноб.

Провінціали ми ось такі.
Те, що їмо, корисне.
Як і поважні речі оті,
Що нас цікавлять дійсно.
Провінціали ми ось такі
Й наші нехитрі пісні
Можем співать для солдатів і мулів
Може, ми, може, такі.

Спробував я теж.
Ця допитливість...
Увесь час я був без тями.
Ти скажи, що заради тебе мушу
Це зробити,
Зрозуміти це.

Вечеряєм разом сьогодні ввечері,
Й не здається він нам особливим.
Є ікра, є паштет,
Шампанське чарівне, чарівне
Чарівний сноб.

GIOCO D'AZZARDO

C'era tra noi un gioco d'azzardo
ma niente ormai nel lungo sguardo
spiega qualcosa,
forse soltanto
certe parole sembrano pianto,
sono salate, sanno di mare
chissà, tra noi, si trattava d'amore...

Ma non parlo di te, io parlo d'altro
il gioco era mio, lucido e scaltro
Io parlo di me, di me che ho goduto
di me che ho amato
e che ho perduto
E trovo niente da dire o da fare
Però tra noi si trattava d'amore...

C'era tra noi un gioco d'azzardo,
gioco di vita, duro e bugiardo
Perché volersi e desiderarsi
facente finta di essere persi
Adesso è tardi e dico soltanto
che si trattava d'amore, e non sai quanto...

АЗАРТНІ ІГРИ

Були азартні дні наші й ночі
Та порожнечемо сповнені очі.
Ти не поясниш,
що з нами? Мабуть,
Тільки сльозами слова ті стануть.
Вони солоні і пахнуть морем,
Чи то кохання, чи лиш говорим...

Я не про тебе, я про щось інше.
Гра моя – хитра, прониклива більше.
Кажу про себе, як я кохаю,
А також кажу,
як я втрачаю.
Що ще додати? Лише – мовчання.
Та все ж було у нас кохання.

Були азартні дні наші й ночі,
То гра життя, що нас зурочить.
Адже бажати – це удавати
Наше кохання як нашу втрату.
Зараз вже пізно, скажу лиш тільки:
Будо кохання, та не знаєш ти скільки...

Жільбер Беко (справжнє ім'я Франсуа Жільбер Леопольд Сілі, *фр.* François Gilbert Silly, 1927–2001) – французький шансоньє¹, композитор, піаніст і актор. Кавалер ордена Почесного легіону (1974). Створена у співавторстві з Морісом Відаліном пісня «L'Indifférence» / «Байдужість» одержала «Оскар» за найкращу французьку пісню (1977). У 1984 році Міжнародна ліга проти расизму та антисемітизму (LICRA) нагородила його за пісню «Mustapha-Dupont».

¹ **Шансоньє** (*фр.* *chansonnier*, від *chanson* пісня) – французький співак, виконавець куплетів; виконавець жанрових пісень у «монмартрському» стилі, часто автор їхніх слів і музики. Мистецтво шансоньє сягає творчості середньовічних французьких менестрелів (поетів-музикантів, професійних артистів). На зламі XVIII–XIX ст. революційний підйом народу спричинив розвиток мистецтва шансоньє, котрі в своїх піснях відгукувалися на актуальні події. Шансоньє часто пристосовували нові тексти до вже існуючих мелодій. З кінця XIX ст. словом «шансоньє» почали називати професійних артистів естради.

Народився на узбережжі Середземного моря у Тулоні 24 жовтня 1927 року. Вихований разом зі своїми братом і сестрою матір'ю (її в сім'ї всі називали Маміко), яка завжди заохочувала його продовжувати обрану ним мистецьку кар'єру. Дуже обдарований піаніст, він вступив до консерваторії Ніцци, де навчався до 1943 року, коли разом зі своїм братом приєднався до руху Опору.

20-річним юнаком почав працювати піаністом в барах і кабаре. Пише музику для фільмів під псевдонімом Франсуа Беко, взявши прізвище вітчима. Спілка авторів, композиторів та видавців музики (SACEM) вперше реєструє його ім'я у 1947 році.

Згодом починає займатися пісенною творчістю, чому сприяла його зустріч з письменником і ліриком Морісом Відаліном (1924–1986). У 1948 році написав декілька пісень для французької актриси та популярної співачки Марі Бізе (1905–1998), яка познайомила його з поетом-піснярем П'єром Деланое (1918–2006). У 1950 році зустрівся з надзвичайно популярним у той час співаком Жаком Пілсом (1906–1970), стає його акомпаніатором, разом вони здійснюють декілька тріумфальних гастролей, зокрема до США, де познайомились зі знаковою французькою співачкою й кіноактрисою Едіт Піаф (1915–1963). У 1952 році Франсуа Сіллі остаточно взяв ім'я Жільбер Беко. Тоді ж у нього з'явилася звичка виходити на сцену у краватці в горошок².

² Ця краватка в горошок була для Ж. Беко фетишем і щасливим талісманом, оскільки мала свою історію. Ще молодим піаністом, шукаючи роботу, він прийшов у бар, де було вакантне місце піаніста. Бос відмовив молодому

У тому ж 1952 році Ж. Беко зустрів поета-лірика і високопоставленого державного службовця Луї Амада (1915–1992), який разом з Морісом Відаліном і П'єром Деланое стане одним з його улюблених авторів текстів пісень. Крім них, співак впродовж свого творчого шляху співпрацював зі своїми співвітчизниками – шансон'є, композитором, письменником і актором вірменського походження Шарлем Азнавуром (1924–2018), автором текстів і музичним продюсером Френком Томасом (1936–2017), письменником П'єром Гросом (нар. 1939), співаком і автором текстів Сержем Лама (нар. 1943), ліриком Клодом Лемелєм (нар. 1945), співаком і автором пісень Дідьє Барбелів'єном (нар. 1954) та франко-канадським поетом і автором текстів для поп-музики Люком Пламондоном (нар. 1942).

2 лютого 1953 року Ж. Беко записав дві свої перші пісні – «*Mes mains*» / *укр.* «Мої руки» (сл. П. Деланое) та «*Les Croix*» / *укр.* «Хрести» (сл. Л. Амада).

Успіх перших записів спонукав власника та генерального директора паризької концертної зали «Олімпія» впродовж 1954–1979 років

музикантові і обґрунтував це тим, що, зважаючи на імідж закладу, піаніст не може працювати без краватки. На щастя, тоді Франсуа супроводжувала мати, яка пожертвувала своєю синьою сукнею в білий горошок, відрізала низ свого одягу, зробивши в такий спосіб імпровізовану краватку, яку подарувала своєму синові. Той повертається до власника бару, який нарешті дозволяє йому грати і одразу ж наймає його. З того дня Жільбер Беко завжди з'являвся на сцені зі справжньою краваткою в горошок, ніколи не змінюючи моделі, на згадку про цей перший епізод у своїй кар'єрі та на знак вдячної поваги до своєї матері, яка померла 1991 у віці 100 років.

Бруно Кокатрікса (1910–1979), який відродив цей культурний заклад після тривалого періоду занепаду, запросити одним з перших Ж. Беко (на той час так звану «американську зірку», тобто артиста, який відкриває друге відділення концерту). На сцену «Олімпії» співак піднявся 17 лютого 1955 року, і це був повний успіх. Понад 4000 глядачів зібралися в залі, розрахованій лише на 2000 місць. Під впливом неймовірної енергії артиста на сцені молодих глядачів охоплює шаленство, і вони ламають крісла, пошкодивши чи не половину концертного приміщення. Преса активно підхопила цю подію, і Ж. Беко одержав прізвиська «Пан Динаміт», «Атомний гриб» і найзнаменитіше – «Месьє 100 000 вольт». Упродовж свого творчого шляху шансоньє 31 раз (за іншими даними – 33 рази) виступав на цій ушлявленій сцені.

Загалом музична кар'єра Ж. Беко тривала 54 роки. Його творча спадщина включає 27 студійних і 20 концертних альбомів, більше 50-ти синглів³ або компакт-дисків, а також

³ **Сингл** (англ. single від single play record) – спершу грам-платівка, кожна сторона якої містила тільки одну музичну композицію. Термін в 1950-і рр. на позначення розбіжності між довгограючими і одно-/двопісенними платівками. Сьогодні сингли також виходять на компакт-дисках та DVD. Загальна тривалість звучання синглу – до 15 хв. Сингл може містити необмежену кількість реміксів. **Ремікс** (англ. remix нова суміш) – версія музичного твору, скомпонована шляхом «перемішування» декількох частин вихідної композиції, накладення на неї різних звуків, спецефектів, зміни темпу, тональності тощо, а також будь-яке нове зведення записаних доріжок, у результаті чого виходить продукт, відмінний від виданого раніше оригіналу.

численні альбоми та сингли англійською, німецькою, італійською та іспанською мовами.

Останній прижиттєвий альбом співака (акустичний диск, записаний невеликим гуртом) під назвою «Faut faire avec...» / англ. «Must do with...» (укр. «Ви повинні впоратися з цим...») побачив світ 1999 року, за два роки до смерті шансонє, який страждав від онкології легень.

Помер Жільбер Беко 18 грудня 2001 року в найнаселенішому передмісті Парижа Булонь-Біанкур на своїй баржі «Аран», пришвартованій до берега річки Сена. Похований 21 грудня на одному з найвідоміших паризьких цвинтарів «Пер-Лашез».

Жільбер Беко сьогодні вважається видатним виконавцем французької пісні, в репертуарі якого багато творів, що стали класикою.

Автором тексту, до якого Ж. Беко написав музику і створив пісню «La Fille au tab-leau» (укр. «Дівчина біля картини») є **Люк Пламодон** (фр. Luc Plamondon, нар. 1942, Квебек, східна Канада) – франко-канадський поет, автор текстів для поп-музики, найпопулярніший лірик франкофонії.

Л. Пламодон написав пісні багатьом всесвітньо відомим зіркам, серед яких канадська співачка Селін Діон (нар. 1968), французький рок-співак і композитор Джонні Холлідей (1943–2017), франко-канадський музикант, співак і актор Гару (нар. 1972), французька актриса, авторка і виконавиця пісень Барбара (Монік Андре Серф, 1930–1997), франко-канадський співак та актор Бруно Пельтьє (нар. 1962), франко-канадська співачка Ізабель

Булé (нар. 1972), французький співак Грегорі Лемаршаль (1983–2007), французька співачка та авторка пісень італо-вірменського походження Елén Сеґарá (нар. 1971), французька співачка і акторка Сільві Вартан (1944), французька співачка Франс Галь (1947–2018) та ін.

Найпопулярнішою його роботою є франко-канадський мюзикл «Notre-Dame de Paris» (1998) за однойменним романом Віктора Гюґо (1802–1885).

Л. Пламондон виступає проти інтернет-піратства з розповсюдження музики. У 1983 році на нагородженні премією Felix він використав свою промову для пропаганди дотримання авторського права.

Автором тексту пісні Ж. Беко «Quand il est mort, le poète» (*укр.* «В час, як поет помирає», буквально «Коли помер поет», див. III розділ цієї збірки, с. 84–85) є **Луї Амад**

(*фр.* Louis Amade, 1915–1992) – вищій державний службовець, префект і поет. У 1952 Едіт Піаф познайомила Л. Амада з Ж. Беко, для якого поет став наставником і одним із головних авторів текстів пісень шаносньє. Саме Л. Амад у 1974 році вручив Ж. Беко на сцені паризької концертної зали «Олімпія» орден Почесного легіону.

LA FILLE AU TABLEAU

LUI:

Un tableau
De Gainsborough
Est-ce toi
La fille à la
mantille
Que j' imagine
Sous ton blue-jean

Elle:

Est-ce toi
Ce cavalier
Qu m' attend
Au bord de la clairière
Dans ton costume
Trois pièces rayées

LUI:

Histoire
D'un autre temps
D'un autre monde
D'une autre vie

Elle:

D'un autre toi
D'une autre moi
Qui se rencontrent
Là.

LUI:

La fille
Dans le tableau
Sous son ombrelle
M'attire près d'elle

ДІВЧИНА БІЛЯ КАРТИНИ

ВІН:

Полотно
Від Гейнсборо
А це ти
на тій картині
У джинсах
З вуаллю
Я це уявляю

ВОНА:

А це ти
Той кавалер
Що мене
Жде на проліску
Такий костюм
В нім смуги три

ВІН:

Все це
Десь із колись
З інших часів
Інше життя

ВОНА:

І інший ти
І інша я
І зустріч десь
там.

ВІН:

Дівча
Край полотна
Собі стоїть
Мене манить

Elle:

Mais je sens là
Tout près de moi
Ton souffle chaud, chaud

LUI:

Tu es là
Et tu me dragues
Avec ton look
Un peu trop hard
A New York
Au Museum
Of Modern Art

Elle:

Tu me regardes
Effrontément
Sans manières
Sans faire de sentiments
Regard pressé
D'un homme d'affaire

LUI:

Miroir
De notre temps
De notre monde
De notre vie

Elle:

Et c'est hier
Et aujourd'hui
Qu'ils se rencontrent
Ici

ВОНА:

Я ніби там
І подих твій
Такий жаркий, жаркий

ВІН:

Ви отут
А поглядом
ти заграєш
занадто важко
Нью-Йорк
Музей
Модерн

ВОНА:

Погляд твій
Настирливий
Манер нема
Без відчуття
Із виглядом притиснутим
Ділка

ВІН:

Свічадо
У наш час
Життя тепер
З життя отут

ВОНА:

І вчора це
Й сьогодні це
Най зустріч буде
тут

LUI:

La fille
De son tableau
Soudain descend
Et le prends
Et je l'emporte
Au grand galop
Mais toi déjà
Tu n'es plus là

Він:

Дівча
Від Гейнсборо
До мене йде
Візьми її
Приймаю це
На всій ході
Але тебе
Вас тут нема

Леонард Коен (англ. Leonard Norman Cohen, 1934–2016) – канадський письменник, співак і автор пісень. Офіцер (ОС) Ордена Канади (1991), компаньйон (СС) Ордена Канади (2002; найвища нагорода для громадян цієї країни). З 2008 року його ім'я вписане до Зали слави рок-н-ролу (музей і організація в Клівленді, Огайо, США). Лауреат іспанської міжнародної Премії Принца Астурійського (2011).

Народився 21 вересня 1924 року у Монреалі (Квебек, Канада) в єврейській родині вихідців з Литви (мати) та Польщі (батько). Його дідусь по материнській лінії, ковенський (Каунас, Литва) рабин Соломон (Шлойме-Залман) Клоницький (1868–?) був талмудистом, автором праць з давньоєврейської граматики, співробітником періодичних видань на їдиші. А дідусь по батьківській лінії Ліон Коен (1868–1937) був першим президентом Канадського єврейського конгресу та співзасновником першої англійськомовної єврейської газети в Канаді «Canadian

Jewish Times». Рідних співака, як і інших євреїв із прізвищами Коен, Кац і Каган, вважають нащадками храмових священнослужителів.

У Монреальській державній англійській середній школі Барона Бінга навчався разом з канадським поетом румунсько-єврейського походження поетом Ірвінгом Лейтоном (1912–2006). Ще підлітком Леонард навчився грати на гітарі й організував фолк-групу «Buckskin Boys». Батьківський спадок забезпечив Коену невеликий постійний дохід, достатній для того, щоб задовольнити свої літературні амбіції.

Вищу освіту Л. Коен отримав в одному з найстаріших (заснований 1821, відкритий 1829) та найвідоміших університетів Канади – державному університеті Макгілла (*англ.* McGill University, 1951–1955), що знаходиться в Монреалі. У цей час найбільший вплив на нього мали: ірландський англійськомовний письменник і драматург Вільям Єйтс (1865–1939; лауреат Нобелівської премії з літератури за 1923 рік), американський поет, есеїст, журналіст та гуманіст, «батько верлібру» та автор поетичної збірки з неприхованим сексуальним підтекстом «Листя трави» (1855) Волт Вітмен (1819–1892) та американський письменник, автор інтелектуально-еротичних романів про світ після Першої світової війни і долю письменника в цьому світі Генрі Міллер (1891–1980).

Після закінчення університету Л. Коен один семестр провчився в юридичній школі Макгілла і один рік у приватному дослідному Університеті Колумбія в місті Нью-Йорк (*англ.* Columbia University in the City of New York).

На початку 1960-х років веде практично затворницьке життя. Перебравшись на грецький острів Ідра, що в заливі Саронікос, видав

романи «Улюблена гра» (англ. «The Favourite Game», 1963) та «Чудові невдахи» (англ. «Beautiful Losers», 1966). Твір «Улюблена гра» є автобіографічним романом про молоду людину, яка пізнає свою особистість через написання книг.

Перша поетична збірка «Давайте порівняємо міфології» (англ. «Let Us Compare Mythologies») побачила світ 1956 року, друга – «Коробка прянощів землі» (англ. «The Spice-Box of Earth») – 1961 року і зробила автора відомим у літературних колах.

Переїхавши 1967 року в США, Л. Коен почав свою кар'єру фолк-музиканта. Він був помітною фігурою в компанії американського митця лемківського походження, культової постаті в історії сучасного мистецтва Енді Воргола (1928–1987). Сам Е. Воргол з часом стверджував, що на Коенів музичний стиль сильно вплинула німецька співачка, композитор, авторка пісень, поетка, фотомодель й акторка Ніко (справжнє ім'я Кріста Пеффген / нім. Christa Päffgen, 1938–1988).

Якщо на початку пісні Л. Коена базувалися на фолк-музиці, то в 1970-ті тяжіли до поп-музики і кабаре. З 1980-х років він починає співати низьким голосом у супроводі синтезатора й жіночого бек-вокалу (співу, що супроводжує основну вокальну партію). Його пісні часто емоційно напружені і мають складні тексти. Основними їхніми темами є релігія, самотність, сексуальність, непрості стосунки між людьми.

Упродовж творчого шляху митець випустив 14-ть студійних альбомів пісень.

Помер Леонард Коен 7 листопада 2016 року у віці 82-років удома в Лос-Анджелесі (США). 10 листопада похований на єврейському кла-

довиці Шаар Хашомаїм в м. Вестмаунт, що в південно-західній частині провінції Квебек в Канаді на острові Монреаль.

A THOUSAND KISSES DEEP

The ponies run, the girls are young,
The odds are there to beat.
You win a while,
And then it's done —
Your little winning streak.
And summoned now to deal
With your invincible defeat,
You live your life
As if it's real,
A Thousand Kisses Deep.

I'm turning tricks, I'm getting fixed,
I'm back on Boogie Street.
You lose your grip,
And then you slip
Into the Masterpiece.
And maybe I
Had miles to drive,
And promises to keep:
You ditch it all
To stay alive,
A Thousand Kisses Deep.

And sometimes, when the night is slow,
The wretched and the meek,
We gather up our hearts and go,
A Thousand Kisses Deep.

Confined to sex, we pressed against
The limits of the sea:
I saw there were no oceans left
For scavengers like me.
I made it to the forward deck,
I blessed our remnant fleet —

ЦІЛУНКІВ ТИСЯЧ ГЛИБ

Поні біжать, краса дівчат,
Шанс є перемогти.
Ви виграєте
Якийсь час,
Тоді усе гаразд –
Ти куш зірвав, але програв,
Бо не дивився вглиб,
Справжнім вважав
Своє життя,
Цілуноків тисяч глиб.

То бешкетну, а то назад,
Я знов на Буті-стріт.
Хватки нема,
Але потім
Таки слизнеш у хіт.
А може, я,
Щоб втриматись,
Пройшов далеко вглиб:
Кидаю все
Задля життя,
Цілуноків тисяч глиб.

І іноді, в повільну ніч,
Нещасні двоє ми,
Серця зберем свої й йдемо,
Цілуноків тисяч глиб.

Коли лиш секс, і тільки в секс
Втиснули ми життя:
І більш нічого вже нема,
Для сміттяра, як я.
Дібрався я до палуби,
Благословив ялик –

And then consented to be wrecked,
A Thousand Kisses Deep.

I'm turning tricks, I'm getting fixed,
I'm back on Boogie Street.
I guess they won't exchange the gifts
That you were meant to keep.
And quiet is the thought of you,
The file on you complete,
Except what we forgot to do,
A Thousand Kisses Deep.

And sometimes when the night is slow,
The wretched and the meek,
We gather up our hearts and go,
A Thousand Kisses Deep.

The ponies run, the girls are young,
The odds are there to beat...
You win a while,
And then it's done –
Your little winning streak.
And summoned now to deal
With your invincible defeat,
You live your life
As if it's real,
A Thousand Kisses Deep.

І згоду дав розбитим будь,
Цілуноків тисяч глиб.

То бешкетну́, а то назад,
Я знов на Бугі-стріт.
Дари не здати їм в ломбард,
І їх ми зберегли б.
І в тихих ти моїх думках,
Досьє завершене,
Крім того, що забули ми,
Цілуноків тисяч глиб.

І іноді, в повільну ніч,
Нещасні двоє ми,
Серця зберем свої й йдемо,
Цілуноків тисяч глиб.

Поні біжать, краса дівчат,
Шанс є перемогти...
Ви виграєте
Якийсь час,
Тоді усе гаразд –
Ти куш зірвав, але програв,
Бо не дивився вглиб,
Справжнім вважав
Своє життя,
Цілуноків тисяч глиб.

(ДОДАТОК)

НА ХВИЛІ ПІСНІ ЛЕОНАРДА КОЕНА
«A THOUSAND KISSES DEEP»,
АБО МОТИВ ЛЕОНАРДА КОЕНА

Пам'яті Миросі

Не має значення, що шлях цей без кінця,
Даремно, що стежки життя круті,
Що зникло срібло в місячних світах,
Що все занурено в пітьмі.

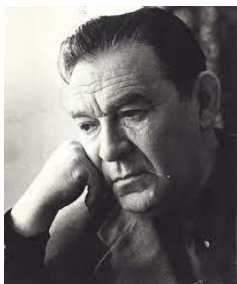
І я любив, лиш ти мені відкрилась,
Як квіти відкриваються в теплі.
Ти бачиш?
Всі думки про тебе, милу,
Приносять мир.

Без значення усе, і маячня.
І куці наші всі звитяги.
Лише – присутність небуття.
У Фатуму мінливі ваги.
З чим зголоситися, чому сказати – ні?
І ти живеш, ніби усе там справжнє
На тисячі цілунків глибині.

Ти знов поразку перебути мусиш –
Життя, що безупинно плине.
Не забуваючи того, що любиш,
Адже одне воно незгинне
На тисячі цілунків глибині.

13–14 жовтня 2012, Київ

III

Леонід Осипович Утьосов (справжнє ім'я Лазар (Лейзер) Йосифович Вайсбейн, 1895 – 1982) – російськомовний артист естради, співак і кіноактор єврейського походження. Перший з артистів естради, якому було присвоєно звання народного артиста СРСР (1965).

Народився 10 (22 за григоріанським календарем) березня 1895 року в Одесі у багатодітній єврейській сім'ї. З 9-річного віку брав уроки гри на скрипці. Навчаючись у 1904–1909 роках у Одеському приватному семирічному комерційному училищі Г. Ф. Файга, грав у симфонічному оркестрі, в оркестрі струнно-ципкових інструментів і співав у хорі. У 1910–1912 роках грав на гітарі у струнному мандрівному оркестрі Ярчука-Кучеренка, якийсь час виступав як гімнаст, музичний ексцентрик і «рудий» клоун в пересувному цирку борця Івана Бороданова в Одесі, Кременчуці, Херсоні, Миколаєві.

З 1912 року виступав у Кременчуцькому театрі мініатюр, тоді ж узяв собі псевдонім Леонід Утьосов.

З 1913 року працював в Одесі у Великому Рішельєвському та Малому Рішельєвському театрах, Херсонському театрі мініатюр, пересувному театрі мініатюр «Мозаїка».

З 1917 року працював у Москві та Петрограді (Ленінграді). У серпні-вересні 1918 року вперше виступав з концертами в Києві, в Інтимному театрі.

У 1920-х роках у Москві почав працювати у Театрі революційної сатири (Теревсат), де розкрив талант сатирика. Впродовж семи років виступав у різних театрах.

У 1928 році, перебуваючи в туристичній мандрівці в Парижі, активно відвідував тамтешні кабаре, де із захопленням дивився виступи французької співачки, кіноактриси, клоунеси-конферансьє Містенґет (справжнє ім'я Жанна-Флорентина Буржуа / *фр.* Jeanne Florentine Bourgeois, 1875–1956), американо-французької танцівниці, співачки й актриси Жозефіни Бейкер (*англ.* Josephine Baker, 1906–1975), американського оркестру під керівництвом Теда Льюїса (*англ.* Ted Lewis, 1890–1971), в театралізованому шоу якого було поєднано джаз, комедію і елементи ретро. Останній вразив Л. Утьосова настільки, що після повернення 1929 року в Ленінград (тепер Санкт-Петербург) він створив власний «Теа-джаз» (з 1934 року називався Джаз-оркестр під керівництвом Л. Утьосова, у 1940 році дістав статус Державного джаз-оркестру РРФСР, з 1947 року – Державний естрадний оркестр РРФСР).

Перший концерт колективу «Теа-джаз» відбувся 8 березня 1929 року на сцені ленінградського Малого оперного театру. У виставі було поєднано танці, спів, скрипку, читання віршів, конферанс та диригування. На сцені

відбувалося розігрування сценок між диригентом і акторами.

Створюючи цей колектив, Л. Утьосов вирішив поєднати західний досвід з традиціями вітчизняного естрадного театру, приправивши це відповідною духові часу «радянською злободенністю». Не маючи систематичної музичної освіти (нотною грамотою він оволодів лише в середині 1930-х років), але володіючи природною музичністю й організаторським хистом, Л. Утьосов безпомилково відбирав у свою команду першорядних музикантів. Створений ним джаз-оркестр з неабияким успіхом виконував західні шлягери, спеціально написані для нього інструментальні композиції і пісні. З часом саме пісні посіли основне місце в програмах оркестру.

У період німецько-радянської війни 1941–1945 років вів активну концертну діяльність на фронтах.

У 1963 році випустив останню програму «Перелистуючи сторінки» (рос. «Перелистывая страницы»). Активно виступав до 1966 року, потім – спорадично з однією-двома піснями майже до кінця життя.

В утьосовській вокальній подачі звуку фахівці вбачають вплив крунінгу (напівспіву, напівритмічної декламації), який не вимагав від артиста особливих голосових даних і професійної вокальної техніки. Інтимний «мікрофонний» крунер-спів створював у слухачів враження того, що він звертається персонально до кожного.

У репертуар Утьосова-співака входили твори різних жанрів – від комічних куплетів і міського романсу до русифікованих зарубіжних

шлягерів та радянських ліричних і масових пісень.

Помер Леонід Утьосов на 87-му році життя від онкологічного захворювання підшлункової залози 9 березня 1982 року в Москві. Похований на столичному Новодівичому цвинтарі. Його ім'ям названо вулицю в Одесі (колишній Трикутний провулок), а на вулиці Дерибасівській йому встановлено пам'ятник.

КОГДА ПРОХОДИТ МОЛОДОСТЬ

Когда проходит молодость,
Длиннее ночи кажутся,
Что раньше было сказано,
Теперь уже не скажется.
Не скажется, не сбудется,
А скажется – забудется,
Когда проходит молодость,
То по-другому любится.

Но что нам в жизни сетовать
На то, что ночи длинные,
Ещё полны рассветами
Все ночи соловьиные.
Коль ночи соловьиные,
Цветут кусты жасминные,
И ты, как прежде, кажешься
Кудрявою рябиною.

Пускай густые волосы,
Подёрнутые инеем,
Глаза твои усталые
Мне кажутся красивее.
Что не сбылось, то сбудется,
Не сбудется – забудется,
Когда проходит молодость,
Ещё сильнее любится.

Когда проходит молодость,
Длиннее ночи кажутся,
Что раньше было сказано,
Теперь уже не скажется.
Не скажется, не сбудется,
А скажется – забудется,
Когда проходит молодость,
То по-другому любится.

КОЛИ МИНАЄ МОЛОДІСТЬ

Коли минає молодість,
То ночі довше тягнуться.
Колись що не сказали ми,
Тепер уже не скажемо.
Не скажемо, не збудеться,
А скажемо – забудеться,
Коли минає молодість,
Якось інакше любиться.

Та що нам нарікать в житті,
Що ночі довго лічені,
Ще сповнені світанками
Всі солов'їні ніченьки.
Як солов'їні ніченьки,
Цвітуть кущі жасминові,
І ти для мене, як колись,
Мов кучері калинові.

Волосся хай густе твоє
Уже повите інеєм,
Та очі твої стомлені
Для мене ще чарівніші.
Що не збулося – збудеться,
Не збудеться – забудеться,
Коли минає молодість,
Іще сильніше любиться.

Коли минає молодість,
То ночі довше тягнуться.
Колись що не сказали ми,
Тепер уже не скажемо.
Не скажемо, не збудеться,
А скажемо – забудеться,
Коли минає молодість,
Якось інакше любиться.

Сергій і Тетяна Нікітіни – російський сімейний дует, який сформувався 1968 року і одержав визнання у глядачів на фестивалях авторської пісні: Сергій Нікітін – композитор і автор-виконавець, грає на семиструнній гітарі з циганським мінорним ладом (2-га струна – сі бемоль, 5-та струна – до), а Тетяна Нікітіна – виконавиця в жанрі авторської пісні.

Сергій Якович Нікітін народився 8 травня 1944 року в Москві. Закінчив фізичний факультет Московського державного університету (МДУ) ім. М. В. Ломоносова (1968), фізик, кандидат фізико-математичних наук (1983), працював науковим співробітником в Інституті органічної хімії АН СРСР (Москва) і в Інституті біологічної фізики АН СРСР (Московська обл.).

З 1962 року пише пісні на вірші російських і зарубіжних поетів, серед яких Дмитро Сахаров (1930–2024), Едуард Багрицький (1895, Одеса – 1934), Борис Пастернак, Юрій Левітан-

ський (1922–1996), Геннадій Шпаліков (1937–1974), Давид Самойлов (1920–1990), Олександр Кушнер (нар. 1936), Андрій Вознесенських (1933–2010), Євген Євтушенко (1932–2017), Рената Муха (1933–2009), Борис Рижий (1974–2001), Вільям Шекспір (1564–1616) та ін. Перша пісня – на вірш Йосипа Уткіна (1903–1944) «У дорозі» (рос. «В дороге», 1942).

Був організатором і керівником квартету фізиків МДУ (1963–1967), а також квінтету фізиків (1968–1977), де співала Тетяна Садикова, яка 28 січня 1968 року стала його дружиною.

Тетяна Хашимівна Нікітіна (у дівочтві Садикова) народилася 31 грудня 1945 року в столиці Таджикистану м. Сталінабаді (після 1961 Душанбе) в сім'ї таджика і росіянки. Закінчила фізичний факультет МДУ ім. М. В. Ломоносова. Кандидат фізико-математичних наук (1978), з 1985 до 1990 року працювала в Інституті хімічної фізики АН СРСР (Москва).

Дует Сергія і Тетяни Нікітіних тривалий час поєднував наукову роботу і творчу діяльність: Сергій Нікітін припинив займатися науковою діяльністю 1987 року, а Тетяна Нікітіна – 1990 року.

У 1978 році дует познайомився з французьким композитором, аранжувальником, засновником і впродовж 1965–1998 років керівником естрадно-симфонічного оркестру Полем Моріа (1925–2006). Невдовзі французький маестро записав на фірмі «Phillips» інструментальну версію пісні з репертуару дуету Нікітіних «Під музику Вівальді» (рос. «Под музику Вивальди», муз. Віктора Берковського (1932, Запоріжжя, Україна – 2005) і С. Нікітіна, сл. Олександра Величанського (1940–1990) і включив її у свій альбом «Dans les Yeux d'Émilie» (1978).

Причому на платівці із записом інструментальної версії пісні «Під музику Вівальді» були вказані три автори: хоча слова там не звучали, французи справедливо вважали саме поета першоджерелом пісенного твору.

Найбільш відомі пісні у виконанні дуету Нікітіних: «Гумовий їжачок» (рос. «Резиновый ёжик»), «Брич-Мулла», «Коли були ми молодими» (рос. «Когда мы были молодые»), «Переведіть мене через майдан» (на слова російськомовної версії оригінального україномовного вірша 1981 року Віталія Коротича), «Весняне танго» (рос. «Весеннее танго»), «Під музику Вівальді», «Великий секрет для маленької компанії», «Олександра», «Діалог коло новорічної ялинки» (на вірш Юрія Левітанського (1922–1996) «Диалог у новогодней ёлки», вперше надрукований 1970 року)¹.

Творча діяльність Сергія і Тетяни Нікітіних переконливо засвідчує, що для того, аби виконавця назвали чарівником, зовсім не обо-

¹ Після початку повномасштабної агресії Росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, подружжя Нікітіних виїхало у США до сина, де записували ролики для міжнародної громадської некомерційної організації «True Russia» (рос. «Настоящая Россия», укр. «Справжня Росія»), заснованої російським письменником, сценаристом, сходознавцем, літературним критиком і перекладачем грузинського походження Борисом Акуніним (справжнє ім'я Григорій Шалвович Чхартишвілі, нар. 1956), американським артистом балету і балетмейстером Михайлом Баришніковим (нар. 1948) та економістом, професором Сергієм Гурієвим (нар. 1971) для надання гуманітарної допомоги жертвам путінської агресії в Україні і підтримки антивоєнних проєктів, які виникли по всьому світу як реакція на цю війну. Ювілейний концерт з нагоди 80-річчя С. Нікітіна у Москві і виступ у Санкт-Петербурзі, заплановані на червень 2024 року, були скасовані без пояснення причин.

в'язково мати виконані на високому рівні «мінусівки», підтанцювку, набір змінних сценічних костюмів та світлове шоу. Виявляється, щоб достукатися до глядацьких сердець, цілком достатньо двох гітар, контрабаса і справжньої поезії. Пристрасно підібрана поезія пісень створює в глядацькій залі простір, який складається зі спогадів і нового, досі невідомого життя, по якому артисти і глядачі мандрують разом, «аби пропасти поодинці».

КОГДА МЫ БЫЛИ МОЛОДЫЕ

Хорошо – быть молодым,
За любовь к себе сражаться,
Перед зеркалом седым
Независимо держаться.
Хорошо – всего хотеть,
Брать своё – и не украдкой,
Гордой гривой шелестеть,
Гордой славиться повадкой,
То и это затевать,
Порывая с тем и этим,
Вечно повод подавать
Раздувалам жарких сплетен!

Когда мы были молодые,
Когда мы были молодые
И чушь прекрасную несли,
Фонтаны били голубые
И розы красные росли,
Когда мы были молодые
И чушь прекрасную несли...

Хорошо – ходить конём,
Власть держать над полным залом,
Не дрожать над каждым днём –
Вот уж этого навалом!
Хорошо – быть молодым!
Просто лучше не бывает!
Спирт, бессонница и дым –
Всё идеи навевает!
Наши юные тела
Закаляет исступленье!
Вот и кончилось, ля-ля,
Музыкальное вступленье.

КОЛИ БУЛИ МИ МОЛОДИМИ

Добре бути молодим,
За свою любов змагатись,
Перед дзеркалом отим
Незалежно так триматись.
Добре всього так хотіти,
Брать своє – не крадькома,
Чубом гордо шелестіти,
Гордувать не жартома,
Те і інше затівати,
Не спинятись ні на чім,
Вічно привід подавати
До пліток охочим всім!

Коли були ми молодими,
Коли були ми молодими,
Дурниці всякі ми верзли.
Були фонтани голубими
Й троянди пурпурні цвіли,
Як ми ще були молодими
Й дурниці всякі ще верзли...

Добре рухатись конем,
І владарювать над залом.
Не трястись над кожним днем –
Цього ж бо іще навалом!
Добре бути молодим!
Просто краще не буває!
Спирт, безсоння або дим –
Все ідеї навіває!
Наші молоді тіла
Вже гартує нестям звичний!
Ось завершили, ля-ля,
Ми прелюдію музичну.

Когда мы были молодые,
Когда мы были молодые
И чушь прекрасную несли,
Фонтаны били голубые
И розы красные росли,
Когда мы были молодые
И чушь прекрасную несли...

Но пронзительный мотив
Начинается! Вниманье!
Спят, друг друга обхватив,
Молодые – как в нирване.
И в невежестве своём
Молодые человеки –
Ни бум-бум о берегах,
О серебряных лугах,
Где седые человеки
Спать обнимутся вдвоём,
А один уснет навеки.

Хорошо – быть молодым,
Просто лучше не бывает!

Когда мы были молодые,
Когда мы были молодые
И чушь прекрасную несли,
Фонтаны били голубые
И розы красные росли,
Когда мы были молодые
И чушь прекрасную несли...

Коли були ми молодими,
Коли були ми молодими,
Дурниці всякі ми верзли,
Були фонтани голубими
Й троянди пурпурні цвіли.
Як ми були ще молодими
Й дурниці всякі ще верзли...

Та пронизливий наспів
Починає! На дивані
Сплять, обнявшись, в самоті
Молодята – як в нірвані.
Й у невігластві в обох
Щільно стулені повіки,
Ні бум-бум про береги,
Про сріблясті ті дуги,
Інші, сивого вже віку,
Теж обнявшись, сплять удвох,
А один засне навіки.

Добре – бути молодим,
Просто краще не буває!

Коли були ми молодими,
Коли були ми молодими,
Дурниці всякі ми верзли.
Були фонтани голубими.
Троянди пурпурні цвіли.
Як ми були ще молодими
Й дурниці всякі ще верзли...

Геннадій Федорович Шпаліков (1937–1974) – російський сценарист, кінорежисер, поет і прозаїк.

Народився 6 вересня 1937 року в Карелії в селищі (тепер місто) Сегежа. В 1947 році поступив у Київське суворовське училище, в 1955 – в Московське піхотне училище імені Верховної Ради РРФСР, яке в народі нарікли «Кремлівка» (рос. «Кремлёвка»). Травмувавши коліно, був визнаний непридатним до продовження навчання.

У 1956 році вступив у Всесоюзний державний інститут кінематографії (рос. ВГИК – Всесоюзный государственный институт кинематографии).

Ім'я Г. Шпалікова насамперед асоціюється з кінематографічною діяльністю. До написаних ним сценаріїв, які були втілені на екрані, зокрема належать: «Трамвай в інші міста» (рос. «Трамвай в другие города», 1961), «Застава Ілліча», інша назва «Мені двадцять років»

(рос. «Застава Ильича» / «Мне двадцать лет», 1960, у співавторстві з Марленом Хуцієвим (1925–2019)), «Я крокую по Москві» (рос. «Я шагаю по Москве», 1963), «Я родом з дитинства» (рос. «Я родом из детства», 1-а пол. 1960-х), «Ти і я» (рос. ««Ты и я», 1968, у співавторстві з Ларисою Шепітько (1938, Артемівськ на Донеччині, Україна – 1979) й ін. Єдина режисерська робота Г. Шпалікова, створена за його ж сценарієм стрічка «Довге щасливе життя» (рос. «Долгая счастливая жизнь» (сценарій 1964, зйомка 1966), отримала головний приз «Золотий щит» на Першому Міжнародному кінофестивалі авторського кіно в Бергамо (Італія).

На художній смак і творчий почерк Г. Шпалікова безпосередньо вплинули тижні італійського та французького кіно в 1957 і 1959 роках, де, зокрема, він побачив фільми Федеріко Фелліні (1920–1993), зачинателя неореалізму в кіно Роберто Росселліні (1906–1977) та Лукіно Вісконті ді Модроне, графа Лонате-Поццоло (1906–1976). Їхні фільми відкрили ізольованим від навколишнього світу тогочасним радянським глядачам інший світ, інші цінності, інше світовідчуття й емоційно-психологічну палітру.

Початком поетичної роботи Г. Шпалікова можна вважати 1955 рік, коли в молодіжній газеті «Сталінське плем'я» були опубліковані два його вірші – «Провулок юності» (рос. «Переулок юности») та «Над алеєю клени заснули» (рос. «Над аллеей клёны заснули»). До своїх поетичних практик він, мабуть, ставився не так серйозно, як до творів для кіно, та все ж поезія посідає в його творчій спадщині доволі значуще місце.

Поетична творчість Г. Шпалікова складається з декількох десятків віршів і пісень і відоб-

ражає світовідчуття покоління 60–70-х років ХХ століття. Лірика Г. Шпалікова не надається до точної тематичної і жанрової класифікації. У ній можна знайти різні асоціації, які виникають на тлі органічного переплетення злободенно-соціального і культурно-історичного, буттєво-філософського й автобіографічного. Перед нами постає передана у художньому слові вся строкатість і мозаїчність світу.

Ліричним текстам Г. Шпалікова притаманна «кінемагорафічність»: вони інколи нагадують фрагменти сценаріїв. При цьому їм властива розмовна інтонація, ліричний герой налаштований на відвертий діалог і потребує розуміння з боку співрозмовника. А оскільки спроби бути почутим вдаються не завжди, то у віршах довірливість сусідить із розгубленістю. Словом, у поезіях Г. Шпалікова ми маємо справу з опозицією «відкритість / самотність», яка передає внутрішній розлад героя, зумовлений драматизмом історичної доби, яку називають «відлигою».

На початку 1970-х років в житті Г. Шпалікова настав період скитань: покинувши дружину і дочку, він залишився без житла, періодично жив у друзів, часто міняв помешкання, а інколи, не наважуючись турбувати знайомих, вдень писав вірші та сценарії на телеграфних бланках у поштових відділеннях, а ночі перебував на горищах чи паркових лавках.

В останній рік життя Г. Шпаліков багато часу проводив з давнім товаришем – письменником, зачинателем «лейтенантської прози» в радянській літературі про війну Віктором Некрасовим (1911, Київ – 1987), який тоді мешкав у Києві. Вони зустрічалися і в українській столиці, і в Москві. Пізніше В. Некрасов згаду-

вав, що навесні 1974 року чи не силоміць відвів свого друга до лікаря, після чого він пообіцяв кинути пити, та обіцянки не виконав, що врешті-решт призвело до цирозу печінки.

Геннадій Шпаліков наклав на себе руки 1 листопада 1974 року в Будинку творчості письменників «Переделкіно» (рос. «Переделкино») під Москвою, повісившись на червоному шарфі. На столі в кімнаті стояла недопита пляшка грузинського білого сухого вина «Цинандалі» і лежала відкрита його ощадна книжка, де було написано, що на рахунку її власника залишилося 57 коп. Поховали Г. Шпалікова 5 листопада у Москві на Ваганьківському кладовищі.

У 1979 році в московському видавництві «Искусство» (укр. «Мистецтво») побачила світ перша збірка творів митця «Избранное» (укр. «Вибране»), куди увійшли його вірші, пісні, сценарії та нотатки.

ЛЮДЕЙ ТЕРЯЮТ ТОЛЬКО РАЗ

Людей теряют только раз,
И след, теряя, не находят,
А человек гостит у вас,
Прощается и в ночь уходит.

А если он уходит днём,
Он всё равно от вас уходит.
Давай сейчас его вернём,
Пока он площадь переходит.

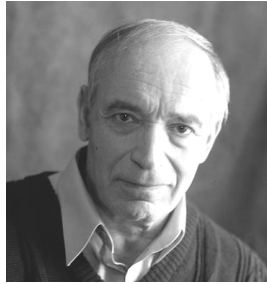
Немедленно его вернём,
Поговорим и стол накроем,
Весь дом вверх дном перевернём
И праздник для него устроим.

ЛЮДЕЙ ВТРАЧАЮТЬ ТІЛЬКИ РАЗ

Людей втрачають тільки раз,
І сліду вже від них немає.
Людина ось в гостях у вас,
Прощається і в ніч рушає.

І навіть якщо вдень іде,
Усе одно вас покидає.
Давай тепер її вернем,
Як площу ще вона минає.

Негайно ми її вернем,
Щось скажем, й стіл засерверуєм,
І в хаті все перевернем,
І свято знову їй влаштуєм.

Валентин Йосипович Гафт (1935–2020) – російський актор театру й кіно, театральний режисер, поет.

Народився 2 вересня 1935 року в Москві в єврейській родині вихідців з України (батько – уродженець Полтавщини, мати з м. Прилуки, що на Чернігівщині).

Навчаючись у школі, брав участь в художній самодіяльності, граючи в шкільних виставах.

У 1957 році закінчив Школу-студію МХАТ – один з найкращих театральних вишів у СРСР і сучасній Росії. Тоді ж дебютував на сцені московського Театру імені Моссовета. Пізніше служив у Московському драматичному театрі (нині Театр на Малій Бронній), працював з Анатолієм Ефросом (1925, Харків – 1987) у московському Театрі імені Ленінського комсомолу (Ленком), а впродовж 1969–2020 років був актором московського театру «Современник» (укр. «Сучасник»).

Водночас відомий в інтелігентських колах колишнього СРСР як автор дотепних і влучних епіграм. Також писав вірші².

² Постать В. Гафта є багато в чому типовою для діячів різного національного походження, що сформувалися і працювали в російському культурному просторі радянської і пострадянської доби і яким притаманна суперечливість між ідейним спрямування їхньої творчості та їхньою особистою позамистецькою громадянською позицією.

З одного боку, в 2000 В. Гафт був серед діячів культури, які засудили повернення Росії до радянського державного гімну. У 2001 актор (це був його режисерський дебют) разом з Ігорем Квашою (1933–2012, який у 2011 виступив з критикою російської влади на мітингу протесту проти фальсифікацій на виборах до Державної Думи) відновили виставу «Балаалайкін і Ко» за гротескно-сатиричним романом М. Є. Салтикова-Щедріна «Сучасна ідилія» (рос. «Современная идилия», 1877–1883). У цій виставі, яка на початку 1970-х наробила неабиякого шуму, В. Гафт знову зіграв роль Глумова – колишнього петербурзького інтелігента-ліберала, який в умовах політичної реакції перетворився на благонадійного та вірогідданого владі обивателя, що панічно боїться підозр у політичних діях проти існуючого порядку і втрачає елементарний людський сором у прагненні «присотуватися до підлості».

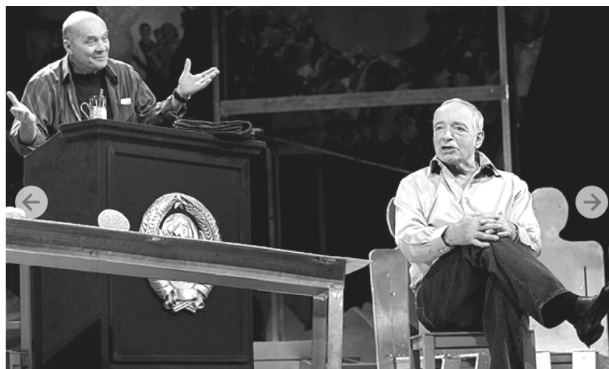
Можна згадати також і п'єсу-фантазмагорію «Сон Гафта, переказаний Віктюком», поставлену 2009 Романом Віктюком (1936, Львів – 2020) у театрі «Современник». «Ця п'єса, – зазначав тоді режисер, – не тільки фантазмагорія, це невідомий мені жанр. Я гадаю, що в постановці відобразилася, безумовно, структура Йонеско, Беккета <основоположники театру абсурду>... Уся світова культура до сьогоднішнього дня живить нас, бо Сталін знищував це. І як трава, що все одно пробивається з-під асфальту, так і душі тих, кого він ненавидів, знищував, раптом ніби зібралися на маленькому п'ятачку сцени театру «Современник». І всі кричать: „Не треба, забудьте про нього!“ І найголовніше – ми маємо просити вибачення за мільйони знищених людей за часи існування СРСР. Поки цього не станеться, Ленін буде лежати в Мавзолеї. Маю надію, що наша постановка щось зможе змінити...» (URL: <https://newtimes.ru/articles/detail/3055/>). Зосереджена на спробі переосмислити постать Сталіна (що роль виконує

Помер Валентин Гафт 12 грудня 2020 року від наслідків роком раніше перенесеного інсульту. Похований 15 грудня на Алеї акторів московського Троєкуровського цвинтаря.

В. Гафт), вистава постає попередженням про те, що тоталітаризм нікуди в сучасній Росії не дівся, що він живий і поруч.

З іншого боку, В. Гафт – путініст, через що включений до списку діячів культури, дії яких загрожують національній безпеці України, фігурант бази даних центру «Миротворець» як особа, що становить загрозу національній безпеці України та міжнародному правопорядку. На думку самого актора, це зробили через його любов до його країни та її президента, бо він не вважає українців ворогами.

*Вистава
«СОН ГАФТА, РОЗКАЗАННИЙ ВІКТЮКОМ»
(2009, постановка Романа Віктюка)*

Олександр Філіпенко і В. Гафт

В. Гафт, Р. Віктюк і О. Філіпенко

* * *

Живых всё меньше в телефонной книжке,
Звенит в ушах смертельная коса,
Стучат всё чаще гробовые крышки,
Чужие отвечают голоса.

Но цифр этих я стирать не буду
И рамкой никогда не обведу.
Я всех найду, я всем звонить им буду,
Где б ни были они, в раю или в аду.

Пока трепались и беспечно жили –
Кончались денно-нощные витки.
Теперь о том, что недоговорили,
Звучат, как многоточия, гудки.

* * *

Живих все менше в телефонній книжці,
Дзвінкіше звук смертельної коси,
Частіше забивають домовинні вічка,
Чужі відповідають голоси.

Та цифри ці стирати я не буду
І в рамку їх ніколи не візьму.
Я всіх знайду, я всім дзвонити буду,
Де б не були вони, у пеклі чи в раю.

Поки базікали та безтурботно жили –
Завершувались добові витки.
Тепер про те, що недоговорили,
Звучать, мов крапки три, гудки.

QUAND IL EST MORT, LE POÈTE

Quand il est mort, le poète,
Quand il est mort, le poète,
Tous ses amis,
Tous ses amis,
Tous ses amis pleuraient.

Quand il est mort le poète,
Quand il est mort le poète,
Le monde entier,
Le monde entier,
Le monde entier pleurait.

On enterra son étoile,
On enterra son étoile,
Dans un grand champ,
Dans un grand champ,
Dans un grand champ de blé.

Et c'est pour ça que l'on trouve,
Et c'est pour ça que l'on trouve,
Dans ce grand champ,
Dans ce grand champ,
Dans ce grand champ, des bleuets.

В ЧАС, ЯК ПОЕТ ПОМИРАЄ

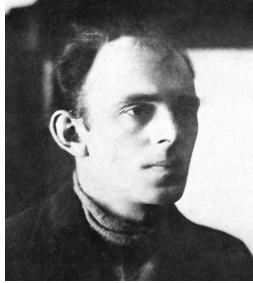
В час, як поет помирає,
В час, як поет помирає,
То друзі всі,
То друзі всі,
То плачуть друзі усі.

В час, як поет помирає,
В час, як поет помирає,
То вся земля,
То вся земля,
Плаче вся гірко земля.

Зірку його поховають,
Зірку його поховають,
В полі без меж,
В полі без меж,
В полі, що біля ріки.

Ось чому там, на тім полі,
Ось чому там, на тім полі,
Ось через що,
Ось через що
Волошки виростуть там...

Post scriptum

Осип Емільович Мандельштам (1891–1938) – російський поет, прозаїк, критик, літературознавець. Жертва сталінських репресій. Реабілітований у 1956 і 1987 роки.

Народився 14 (за старим юліанським стилем 2 січня) 1891 року у Варшаві в єврейській родині. У 1897 році сім'я Мандельштамів переїхала до Петербурга. З дитинства перебував під враженням архітектурно-історичного вигляду цього міста.

Освіту одержав в Тенішевському училищі (1900–1907), одному з найпрогресивніших тогочасних навчальних закладів. У жовтні 1907 року поїхав у Париж, у 1908–1910 роки навчався у Сорбонні (відвідував лекції філософа-інтуїтивіста Анрі Бергсона (1859–1941) та філолога-медієвіста Жозефа Бедье (1864–1938) в Колеж де Франс) та в Гейдельберзькому університеті (Німеччина). У проміжках між зарубіжними поїздками бував у Петербурзі, де відвідував лекції з віршування на квартирі поета-символіста, філософа і філолога Вячеслава Іванова (1866–1949).

Через нестатки (сім'я почала розорюватися) повернувся в Росію. Щоб обійти квоту на іудеїв (обмеження прийому євреїв в російські вищі) при Петербурзькому університеті перейшов у лютеранство. У 1911–1917 роках навчався (з перервами) на романо-германському відділенні історико-філологічного факультету Петербурзького університету (курс не завершив).

Перебуваючи в Києві, у травні 1919 року в знаменитому арт-кафе Х.Л.А.М. (Художники–Літератори–Артисти–Музиканти) двадцятидев'ятирічний Осип познайомився з майбутньою дружиною, двадцятирічною Надією Хазіною (1899–1980; жила в Києві з 1901 року). 9 березня 1922 року в Києві молоді люди зареєстрували свій шлюб.

У 1920-ті роки подружжя Мандельштамів зупинялося у будинку по вул. Мерінгівській (нині Марії Заньковецької), 3/1, де на їх честь у липні 2018 року була встановлена меморіальна дошка. У травні 1926 року написав нарис «Киев» (укр. «Київ»).

Поетичну кар'єру почав як символіст, послідовник французького поета Поля Верлена (1844–1896) і російських поетів Федора Сологуба (1863–1927) та Федора Тютчева (1803–1973), захоплювався старофранцузьким епосом, творами Франсуа Війона (1431/1432–1463/1491) та Шарля Бодлера (1821–1867).

Познайомився з Миколою Гумільовим (1886–1921) та Анною Ахматовою (1889–1966), часто бував у цього подружжя в гостях.

Перша публікація відбулася 1910 року в 9-му номері санкт-петербурзького ілюстрованого журналу з питань малярства, музики, театру та літератури «Аполлон».

З листопада 1911 року в Санкт-Петербурзі регулярно брав участь у зібраннях поетичного об'єднання «Цех поетів». У 1912 році познайомився з російським поетом-символістом Олександром Блоком (1880–1921).

Наприкінці 1912 року увійшов до групи акмеїстів – представників модерністської течії в російській поезії 10–20-х років ХХ ст., яка разом із футуризмом виникла як реакція на кризу символізму. В акмеїзмі вбачав насамперед апологію органічного єднання хаосу (природи) та жорстко організованого всесвіту (архітектури) на противагу розмитості та ірраціональності символізму. Дружбу з акмеїстами (зокрема А. Ахматовою та М. Гумільовим) вважав одним з головних успіхів свого життя.

Поетичні пошуки цього періоду відобразила дебютна книга віршів О. Мандельштама «Камінь» (рос. «Камень», три видання: 1913, 1916, 1922). Перебуває в центрі поетичного життя, регулярно публічно читає вірші, знайомиться з футуризмом, зблизившись з поетом і дослідником цієї авангардистської течії Бенедиктом Ліфшицем (1887–1938).

У 1915 році познайомився з Анастасією і Мариною Цветаєвими, з останньою зблизився у 1916 році.

У 1917–1923 роки, коли скитався з дружиною по Росії, Україні, Грузії, відмовився тікати з білими з Криму, вирішивши залишитися в більшовицькій Росії.

Познайомився з Борисом Пастернаком, з яким з радянськими паспортами як дипкур'єри вирушили в жовтні 1920 року поїздом з Владикавказу в Москву.

Існує припущення, що, перебуваючи в Україні, Й. Мандельштам контактував з нео-

класиками – групою письменників-модерністів 1920-х років, які відмежовувалися від пролетарської культури, орієнтуючись на спадкоємність з мистецтвом минулих епох. У зв'язку з цим є підстави говорити про певну подібність поезики українських неокласиків і Мандельштамової поезики.

У 1922 року в Харкові окремою брошуурою вийшла стаття Й. Мандельштамам «О природе слова» (укр. «Про природу слова»).

Востаннє поет побував у Києві в січні 1929 року. Саме в цей час майбутній видатний український перекладач, а тоді ще юнак, Григорій Кочур (1908–1994) буквально марив Мандельштамовою поезією. «У свої студентські роки, – згадував в Ірпені 22 травня 1991 року Григорій Порфірович, – я був захопленим читачем і шанувальником Мандельштама. Я мав його „Камень”, згодом дістав одномічник „Стихотворения”¹. Будучи студентом І-го курсу Київського інституту народної освіти, Г. Кочур випадково зустрів Мандельштама в Київській науковій бібліотеці. Жодної розмови між ними не було, а була просто хвилинна зустріч з поетом, який разом з Максимом Рильським, раннім Павлом Тичиною, Борисом Пастернаком, Анною Ахматовою та Мариною Цветаєвою так і залишився «кумиром і авторитетом» в поезії².

На початку 1930-х років поетичний дар О. Мандельштама досяг розквіту. Його ім'я бу-

¹ Цит. за: Парнис А. Неожданная встреча читателя с поэтом (Григорий Кочур об Осипе Мандельштаме). URL: <http://aej.org.ua/History/1779.html>

² Див.: Довге відлуння. Розмова з Григорієм Кочуром. Розмовляла Людмила Таран. *Хроніка-2000*. 1994. № ½.

ло включене до списку видатних радянських літераторів, поданого Й. Сталіну у квітні 1932 року перед прийняттям сумнозвісної і доле-носної постанови «Про перебудову літературно-художніх організацій» (прийнята Політбюро ЦК ВКП(б) 23 квітня 1932 року). Ця постанова ознаменувала не лише початок підготовки до I-го з'їзду радянських письменників і створення їхньої всесоюзної Спілки, а й кінець відносної демократії 1920-х років і встановлення сталіністських порядків у літературно-мистецькому житті країни.

У радянський період творчості у Мандельштама вийшло 8 книг з 10-ти. У 1928 році побачила світ остання прижиттєва збірка поета «Стихотворения» (укр. «Поезії»), а також книга його вибраних статей «О поэзии» (укр. «Про поезію»).

О. Мандельштам самостійно вивчав італійську мову, читав в оригіналі «Божественну комедію» Данте Аліґ'єрі (1265–1321), а 1933 року написав своє програмне есе «Разговор с Данте» (укр. «Розмова з Данте»), яке обговорював з російським письменником-символістом і віршознавцем Андрієм Белімом (1880–1934).

У листопаді 1933 року Й. Мандельштам написав антисталінську епіграму «Мы живём, под собою не чуя страны», яку мав необережність прочитати декільком десяткам людей. Цей вчинок Б. Пастернак небезпідставно назвав самогубством.

Упродовж 1934–1938 років був двічі заарештований і засуджений: в ніч з 16 на 17 травня 1934 року (3 роки заслання у Пермському краї Росії) та в ніч з 1 на 2 травня 1938 року (5 років у виправно-трудовому таборі).

27 грудня 1938 року, не доживши трохи до свого 48-річчя, Осип Мандельштам помер у пересильному таборі «Друга річка» внаслідок паралічу серця й атеросклерозу. До весни 1939 року його тіло разом з тілами інших померлих лежало непохованим, а весною «зимові тіла» поховали в безіменних братських могилах. Місце поховання досі невідоме. Передбаченням власної трагічної долі є перекладений Мандельштамом ще 1921 року вірш грузинського поета Ніколоза Міцишвілі (1896–1937, теж був репресований) «Коли я впаду вмирати під парканом у якій-небудь ямі...».

* * *

Нет, не спрятаться мне от великой муры
За извозничью спину – Москву,
Я трамвайная вишенка страшной поры
И не знаю, зачем я живу.

Мы с тобою поедem на «А» и на «Б»
Посмотреть, кто скорее умрёт,
А она то сжимается, как воробей,
То растёт, как воздушный пирог.

И едва успевает грозить из угла –
Ты как хочешь, а я не рискну!
У кого под перчаткой не хватит тепла,
Чтоб объездить всю курву Москву.

Апрель 1931

* * *

Не сховаюсь я, ні, від цієї мури
За візницьку ту спину – Москву,
Я мов вишня трамвайна страшної пори,
Я не знаю – навіщо живу.

Ми поїдемо разом на «А» і на «Б»
Подивитись, хто скорше мертвий,
А вона – то стуляється, мов горобець,
То росте, як пиріг духовий.

І ледь встигне погрожувати із дупла –
Ти як хочеш, а я не ризкну!
В рукавиці у кого не стане тепла,
Щоб об'їхати всю курву Москву.

Після початку російсько-української війни в Інтернеті з'явилося чимало переробок відомої пісні радянських часів з репертуару Марка Бернеса (1911, Ніжин, Чернігівщина – 1969) «Хотят ли русские войны» (муз. Едуарда Колмановського (1923–1994), сл. Євгена Євтушенка (1933–2017)). І це не випадково, адже те, що почалося 2014 року, а вповні розкрилося після 24 лютого 2022 року, дало іншу ї справді правдиву відповідь на поставлене у її назві питання. Причому правдиву не лише з огляду на сьогоднішній день, а й з огляду на наскрізні історичні та ідеологічні тенденції існування москальщини, включаючи радянський період і педальовану комуністичною пропагандою (причому зовсім не з поваги до ветеранів) тему так званої Великої Вітчизняної війни радянського народу. І саме цей аспект – не випадковість російської агресії, а глибоку закоріненість її у москалеву страусову свідомість як вірно-підданного раба, за якого все вирішують і який нічого не хоче сам бачити, чути і тим паче розуміти – зацікавив мене у процесі переробки Євтушенового тексту і може слугувати виправданням того, що я вирішив розширити існуюче текстове поле переробок цієї пісні, оприлюднивши свій поетичний варіант.

* * *

Чи хочуть москалі війни?
У тиші запитайте ви.
І скаже тиша вам ота,
Що важить їм лише війна.
Спитайте ви у тих солдат,
Що під березами лежать, –
І їхні скажуть вам сини,
Що тільки москалі, що тільки москалі,
Що лиш москаль жадá війни.

За землю не лише свою
Вмирав солдат у ту війну,
А щоби люди на землі
Спокійно спати не могли.
Спитайте лицемірів тих,
Брехали що про мир для всіх.
Тій вірні пам'яті вони,
Бо тільки москалі, бо тільки москалі,
Бо лиш москаль жадá війни.

І звикши проливати кров,
Бажають сильно, щоби знов
Солдати падали в бою
На землю знову не свою.
Спитайте ви у матерів,
Дружин, і дочок, і синів,
І знов тоді збагнете ви,
Що тільки москалі, що тільки москалі,
Що лиш москаль жадá війни.

Збагне і докер, і рибак,
Збагне і робітник й батрак,

Усі збагнуть, що лиш вони,
А саме москалі, а саме москалі –
Що лиш москаль жада́ війни.
Що тільки москалі, що тільки москалі,
Що лиш москаль жада́ війни.

ПРИМІТКИ

I

БОРИС ПАСТЕРНАК

«**Актриса**» (с. 10–11). Вірш звернений до Анастасії Платонівни Зуєвої (1894–1986) – актриси Московського художнього академічного театру ім. О. М. Горького.

ЗІ СФЕРИ ТЕАТРУ І КІНО

Пісня Гурія Синичкіна з водевілю в 5 картинах В. Диховничного, М. Слободського, В. Массе та М. Червінського «Гурій Львович Синичкін» (с. 14–15)

Володимир Абрамович Диховничний (1911–1963) – російський письменник-сатирик, драматург, поет. Автор слів до відомих пісень з репертуару Леоніда Утьосова (1895, Одеса –1982), Клавдії Шульженко (1906, Харків – 1984) та ін. відомих співаків.

Моріс Іванович Слободської (1913–1991) – російський письменник-сатирик, поет, драматург і сценарист.

Володимир Захарович Масс (1896–1979) – російський драматург і сценарист. У 1933 був репресований, у 1989 реабілітований.

Михайло Абрамович Червінський (1911, Одеса – 1965) – російський сценарист, драматург, поет, журналіст.

Водевіль «Гурій Львович Синичкін» був написаний для Ленінградського театру комедії. Опублікований 10 січня 1963 в московському журналі «Крокодил» (1(1687)).

II

З РЕПЕРТУАРУ ПАОЛО КОНТЕ

Sotto le stelle del jazz / Під зірками джазу (с. 20–21). Україномовна версія створена за текстовою редакцією пісні, оприявленої на концерті Паоло Конте в історичній виставі в Королівському театрі Карре (Royal Theatre Carrè, Амстердам, Нідерланди, 1988). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Mr1atnaALQw>

L'orchestrina / Оркестр (с. 24–25). Україномовна версія створена за текстовою редакцією пісні 2010 року (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=w0icifUj0d0>).

Зірка Альдебаран (від араб. *الدبران* (аль-дабаран) послідовник, а (альфа) Тельця) – найяскравіша зірка у сузір'ї Тельця та одна з найяскравіших зірок на нічному небі.

Через розташування у «голові» Тельця та червоний колір її часто називають Бичаче око.

Одаліска – (*тур. odalık* невільниця) – служниця, покоївка або наложниця в гаремі султана. Одаліски – популярна тема в європейському малярстві, що зображувало жіноче оголене тіло у східному інтер'єрі. На полотнах митців-оріенталістів XIX ст., які, ніколи не бачивши ні палацу султана, ні Османської імперії, послуговувалися тільки власною уявою, одаліски або лежали на подушках на фоні килимів і кальяну, або виконували танець живота перед своїм паном.

Via con te / Іди зі мною (с. 28–29). Вперше пісня записана 1981 р. в Турині (Італія) в студії звукозапису «Format», альбом «Паризька мілонга» / «Paris milonga». Україномовна версія створена за текстовою редакцією пісні, представленою в кліпі – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yI0Z8dH5qZQ>

Snob / Сноб (с. 32–33). Україномовна версія створена за текстовою редакцією пісні, репрезентованою в «*Bye, Music (Live). Paolo Conte Live in Caracalla – 50 years of Azzurro*» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aedo8ePEun8&list=PLMoBUT7Qzf8rVbNJuI0xJ0Vluvh5MnAVq&index=9>).

Сноб – людина, яка вважає винятковими свої смаки, манери і т. ін. Англійський термін «snob» уживався в аристократичному середовищі для характеристики людей нешляхетного, неаристократичного походження, що прагнули «пролізти» у вищий світ. Зараз снобом називають людину, яка претендує на вишукано-витончений смак, на виняткове коло занять, інтересів тощо.

Gioco d'azzardo / Азармні ізру (с. 34–35). Альбом «*Appunti di viaggio*» (1982). Україномовна версія створена за текстовою редакцією пісні, репрезентованою в «*Bye, Music (Live). Paolo Conte Live in Caracalla – 50 years of Azzurro*» (URL: https://www.youtube.com/watch?v=loM_xrRuwNI)

З РЕПЕРТУАРУ ЖІЛЬБЕРА БЕКО

La Fille au tableau / Дівчина біля картини (с. 42–43). Альбом «*Faut faire avec...*» (1999). Виконував у дуеті з дочкою, французькою співачкою Емілі Беко (нар. 1972). Україномовна версія створена за текстовою редакцією пісні 1999 р. (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IXyCEjZY1A8>).

Гейнсборо Томас (англ. Thomas Gainsborough, 1727–1788) – англійський художник, аквареліст та гравер. Видатний пейзажист і портретист. Разом зі своїм старшим сучасником сером Джошуа Рейнольдсом (1723–1792) є одним із найвизначніших майстрів британського живопису другої половини XVIII ст.

Музей сучасного мистецтва на Мангеттені в Нью-Йорку (англ. Museum of Modern Art / MoMA) – відкритий 1929 один з найкращих і найбільш репрезентабельних музеїв сучасного мистецтва в світі, який слугує еталоном для багатьох інших подібних колекцій. Третій за відвідуваністю музеїв у США.

З РЕПЕРТУАРУ ЛЕОНАРДА КОЕНА

A Thousand Kisses Deep / Цілує тисяч глїб (с. 52–53). Пісня входить в десятий студійний альбом «Ten New Songs» (укр. «Десять нових пісень», 2001).

Ти куш зірвав, але програв – тут враховано досвід російськомовного перекладу рядків «You win a while, And then it's done», зробленого Григорієм Войнером із Санкт-Петербурга (URL: <https://www.amalgama-lab.com/songs/1/leonard-cohen/a-thousand-kisses-deep.html>).

Глїб – те саме, що глибина.

Бугі-стрїт – за словами Л. Коена, «це де ми всі знаходимося. Часом нам здається, що ми можемо сховатися: піти в гори або заритися в нору, але найчастіше ми на Бугі-стрїт, так чи інакше. <...> фактично монастир – це теж Бугі-стрїт. Це навіть гірша частина Бугі-стрїт. На Бугі-стрїт можна зайти до квартири і замкнути за собою двері, а в монастирі людина весь час на виду. Ні, на Бугі-стрїт легше перепочити, ніж в монастирі. Монастир влаштований так, щоб позбавити вас приватного життя. Кажуть, що монахи полірують один одного, як камінці в мішку. А що таке Бугі-стрїт? – це як раз і є безперервне натикання один на одного» (URL: <https://yak.bono.oda.ua/articles/leonard-koen-leonard-sohen-bugi-strit-mi-na-ilo.php>; Л. Коен не випадково згадує монастир, адже 1994–1999 жив у дзен-центрі на горі Болд недалеко від Лос-Анджелеса в США, де займався медитацією, і за ці 5 років, за його власним зізнання, став іншою людиною).

Ялик – невелика шльопка з однією або двома парами весел.

(Додаток). На хвилі пісні Леонарда Коена «A Thousand Kisses Deep», або Мотив Леонарда Коена (с. 56). Цей

вірш був написаний не як переклад, а саме як власний твір на один із мотивів пісні Л. Коена. Вірш був написаний для мого фільму-етюду «Пам'ятати – щоб жити», прем'єра якого відбулася 25 жовтня 2012 в актовій залі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ) у програмі презентації книги «Медицька М. С. МИРОСЛАВА. Літературознавчі статті, спогади, матеріали» (Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2012. 352 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1YKC1k23-nJ8tKsswl7iyVgbX734jgrt/view?usp=sharing>).

Мирося – Мирослава Степанівна Медицька (у дівоцтві Хороб, 21 грудня 1978 – 14 лютого 2010) – літературознавець, полоністка, компаративістка, кандидат філологічних наук (2005). Дочка івано-франківських літературознавців-україністів – професора Степана Івановича Хороба та доцента Марти Богданівни Хороб. Після захисту кандидатської дисертації і до смерті на 32-му році життя працювала на кафедрі світової літератури ПНУ імені Василя Стефаника (з 2007 на посаді доцента). Вищевказана книга «МИРОСЛАВА» була видана через 2 роки після її передчасної смерті на вшанування пам'яті колеги по літературознавчому цеху і по роботі в ПНУ імені Василя Стефаника.

III

З РЕПЕРТУАРУ ЛЕОНІДА УТЬОСОВА

Когда проходит молодость / Коли минає молодість (с. 62–63). Пісню створили поет Олексій Іванович Фатьянов (1919–1959) та композитор Володимир Костянтинович Сорокін (1914–1997). Вона прозвучала 1956 року в концертно-естрадній виставі у 2-х відділеннях «Тільки для друзів», яку в оркестрі Л. Утьосова поставив Рубен Миколайович Симонов (справжнє прізвище Симонянц, 1899–1968) – народний артист СРСР, головний режисер московського Театру ім. Є. Б. Вахтангова.

З РЕПЕРТУАРУ СЕРГІЯ І ТЕТЯНИ НІКІТНИХ

Когда мы были молодые / Коли були ми молодими (с. 68–69). Муз. С. Нікітіна, сл. Ю. Моріц¹ (перший варіант

¹ Юнна Петрівна (Пінхусівна) Моріц народилася в єврейській родині в Києві 2 червня 1937 року. Її сім'я зазнала сталінських репресій (батько декілька місяців 1937 перебував під арештом). У 1954, закінчивши в Києві середню школу, поступила на заочне

тексту вірша, суттєво відмінний від покладеного на музику С. Нікітіним, був надрукований 1969 в № 7 московського літературно-художнього і суспільно-політичного журналу «Юність» / рос. «Юность», с. 46). Пісня опублікована у 1986 на вінілової довгограючій платівці фірми «Мелодія» – першому студійному каталожному альбомі С. і Т. Нікітіних, який мав назву «Синій колір» (рос. «Синий цвет»). Україномовна версія створена за текстовою редакцією пісні, оприявленою у цій публікації (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zphXAх5JKHw>).

ГЕННАДІЙ ШПАЛІКОВ

Людей теряют только раз / Людей втрачають тільки раз (с. 76–77). Г. Шпалікова не вважають представником бардівського руху, та авторські пісні (коли вірші, музика, виконання під гітарний супровід належать одній людині) у нього були. Відома навіть магнітофонна плівка (так звана «венгерівська плівка»), де зафіксовано спів Г. Шпалікова, який виконує свої пісні (запис зроблено в 1965 у Ленінграді). Через якийсь час режисер Володимир Венгеров (1920–1997) відправив цю плівку композитору й автору-виконавцю Сергію Нікітіну, який на основі цього запису, а також текстів, які увійшли у Шпалікове «Вибране», створив 10-ть пісень на вірші Г. Шпалікова, зокрема і на вірш «Людей теряют только раз...»

Пісня на цей текст увійшла у фільм (за жанром «сумну казку») Георгія Данелії (1930–2019) «Слѣзы капали» (укр. «Сьози капали», 1982).

відділення філологічного факультету Київського державного університету. Тоді ж з'явилися її перші публікації в періодичі. Є автором 16-ти поетичних збірок, а також прозових творів і книг для дітей. На її вірші написано багато пісень, вони перекладені європейськими мовами, а також японською та китайською.

У 2014, після окупації Росією Криму, зайняла відверто антиукраїнську позицію. Написала кілька віршів, що прославляють дії російських агресорів в Україні. Засуджувала «русофобію» у соціальних мережах, за що Facebook видалив її сторінку. У 2022 підтримала російський напад на Україну, а коли російські пропагандисти почали звинувачувати подружжя Нікітіних у перерахуванні коштів українцям (що самі артисти заперечували), Ю. Моріц заявила, що збирається заборонити Нікітіним виконувати пісні на її вірші.

З РЕПЕРТУАРУ ЖІЛЬБЕРА БЕКО

Quand il est mort, le poète / В час, як поет помирає (с. 84–85). Написана в 1965 р. Входить в альбом «Olympia 1966». Це данина поваги до французького письменника, драматурга, художника і кінорежисера, одного із знакових представників французької культури ХХ ст. Жана Кокто (1889–1963), який захищав шансонє, коли того різко критикували за успіх у публіки. Ж. Кокто сказав про Ж. Беко: «Беко має сміливість бути надмірним – те, на що так мало людей наважується – і показати себе таким, яким він є, до кінця».

POST SCRIPTUM

ОСИП МАНДЕЛЬШТАМ

«Нет, не спрятаться мне от великой муры...» / «Не сховаюсь я, ні, від цієї мури...» (с. 94–95).

Великая мура – це всепрониклива ідеологічна маячня так званого нового (більшовицького, комуністичного) світу, від якого потрібно ховатися, бо він убивчий. Це провал в історії.

Трамвайная вишенка – це центральний образ вірша, пов'язаний з темою самогубства як його сюжетної основи. Можна уявити собі бідолашну маленьку вишню, яка випала на підлогу трамвая і яку ось-ось розчавлять, навіть не помітивши цього, і піде вишнева кров. Ця вишенька – єдина кольорова пляма на загальному безбарвному тлі усього вірші.

Мы с тобой поедем на «А» и на «Б» – тобто куди б не поїхав, все одно пропадеш, виявишся загнаним в глухий кут або викинутим. Водночас можна згадати і те, що в центрі Москви, по Бульварному кільцю, біля МУР'у (Московського карного розшуку) ходив трамвай «А».

Чтоб объездить всю курву Москву – поява образу «курви Москви» виправдана мотивом недовіри Москві (курва продасть, закладе, видасть). Московський простір характеризується тотальною байдужістю. Використання лайливого слова «курва» у фінальному рядку твору – це ще й різка аж до грубості і водночас змішана зі страхом відповідь беззахисної людини на життєві загрози московського простору, в якому вже байдуже чи накласти на себе руки, чи бути знищеним «великою мурою».

(Детальний аналіз цього вірша О. Мандельштама у площині когнітивної поетики див.: Ривелис. Е. О форме как содержания и когнитивной поэтике. URL: <https://diva-portal.org/smash/get/diva2:775536/FULLTEXT01>).

ЗМІСТ

Поетичні інтерпретації-3 (Від автора)3

I

БОРИС ПАСТЕРНАК

Борис Леонідович Пастернак6

Актриса11

ЗІ СФЕРИ ТЕАТРУ І КІНО

Пісня Гурія Синичкіна з водевілю в 5 картинах
В. Диховничного, М. Слободського, В. Маса
та М. Червінського «Гурій Львович Синичкін»15

II

З РЕПЕРТУАРУ ПАОЛО КОНТЕ

Паоло Конте17

Під зірками джазу21

Оркестр25

Іди зі мною29

Сноб33

Азартні ігри35

З РЕПЕРТУАРУ ЖІЛЬБЕРА БЕКО

Жільбер Бекко36

Дівчина біля картини43

З РЕПЕРТУАРУ ЛЕОНАРДА КОЕНА

Леонард Коен48

Цілунків тисяч глиб53

(Додаток).

На хвилі пісні Леонарда Коена «A Thousand
Kisses Deep», або Мотив Леонарда Коена56

III

З РЕПЕРТУАРУ ЛЕОНІДА УТЬОСОВА

Леонід Осипович Утьосов58

«Коли минає молодість...»63

З РЕПЕРТУАРУ СЕРГІЯ І ТЕТЯНИ НІКІТІНИХ

Сергій і Тетяна Нікітіни64

«Коли були ми молодими...»69

ГЕННАДІЙ ШПАЛКОВ	
Геннадій Федорович Шпаліков	72
«Людей втрачають тільки раз...»	77
ВАЛЕНТИН ГАФТ	
Валентин Йосипович Гафт	78
«Живих все менше в телефонній книжці...»	83
З РЕПЕРТУАРУ ЖІЛЬБЕРА БЕКО	
В час як поет помирає	85
<i>Post scriptum.</i>	
ОСИП МАНДЕЛЬШТАМ	
Осип Емільович Мандельштам	88
«Не сховаюсь я, ні, від цієї мури...»	95
І НАСАМКІНЕЦЬ	
Чи хочуть москалі війни...	97
Примітки	100

Літературно-художнє видання

Ігор Володимирович Козлик
ПОЕТИЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ – 3
*(українською, англійською, італійською, російською
та французькою мовами)*

Видання здійснене за кошти автора

Комп'ютерна верстка, І. В. Козлик
оригінал-макет

Обкладинка І. С. Петров

Підписано до друку 01.01.2025.
Папір офсетний. Гарнітура Bookman Old Style.
Ум. друк. арк. 6,3. Тираж 100 прим.

Видавець та виготівник «Симфонія форте»
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Крайківського, 2
тел. (0342) 77-98-92

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців та виготівників видавничої продукції:
серія ДК № 3312 від 12.11. 2008 р.